

ЛЕМКІВЩИНА LEMKIVSHCHYNA

РІК XXI, Ч. 4 (83)

ЗИМА 2000 — WINTER

VOL. XXI, No. 4 (83)

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY
IN A FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА

ЛЕМКІВШЧУНА

ВИДАЄ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ
PUBLISHED BY ODLWU, INC.

РІК XXI, Ч. 4 (83) ЗИМА — 2000 — WINTER VOL. XXI, No. 4 (83)

ЗМІСТ

М. Дупляк: "Небо і земля нині торжествують..."	1
П. Полянський: Визвольні вогні Срібної Землі (II)	3
Б. Лепкий: На Святий Вечір	3
П. Лопата: Йосиф Сембратович	5
А. Ядловський: Івано-Франківськ вшанував Володимира Кубійовича	7
Р. Одрехівський: Пам'яті українського скульптора Василя Одрехівського	10
Lemkivshchyna	
Christmas Greetings	12
XVIII Congress of Ukrainians in America	13
An official Document about the so-called 'Rusyn Question'	14
О. Гаврош: Пряхівщина — бермудський трикутник українства	16
М. Горішний: З новим роком	17
Бюлетень СФУЛО	
С. Бурда: Русини-українці у Хорватії	19
М. Галів: Думки з приводу промови о. С. Дзюбини у Пикуличах	21
М. Якубовський: Народився нам Спаситель	23
Рецензії, анотації	
В. Жила: Гарячі звуки незабутніх днів	24
В Чикаго величаво пройшов XVIII Конгрес Українців Америки	27
Допоможім відбудувати церкву св. Норберта в Кракові	29
Вісті зі СКУ	
Комісія для справ українців у Польщі	30
М. Дупляк: І знов зустрінулися на пікніку	31
Відійшли від нас	
Св. п. Стефан Хомик	32
В пам'ять св. п. Петра Дябоги	32
На обкладинці: Борис Яворський, Різдво в Україні. Львів, Україна, 2000 р.	

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Марія Дупляк (гол. редактор), Володимир Кікта, Павло Лопата

EDITORIAL BOARD:

Marie Duplak (Editor-in-chief), Volodymyr Kikta, Pavlo Lopata

Мистецьке оформлення обкладинки Михайла Черешнівського
Cover design by Mykhailo Cheresniiovskyi

КРАЙОВА УПРАВА ООЛ

ЕКЗЕКУТИВА

Зенон Галькович	голова
Марія Дупляк	1-ий заст. голови
Стефан Гованський	1-ий заст. голови
Анна Войтович	2-ий заст. голови
Стефан Косцюлек	1 музейний реф.
	секретар
	скарбник

РЕФЕРЕНТУРИ

Василь Гаргай	організаційна
Юрій Ковальчик	допомогова
Іван Гресь	культ.-освітня

ВІЛЬНІ ЧЛЕНИ

Іван Васічко	Володимир Блажейовський
Іван Філь	Теодор Малиняк
Зенон Войтович	Анна Павелчак
Микола Дупляк	

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Михайло Дзіман	голова
Володимир Кікта	член
Теодор Марчівський	член

ТОВАРИСЬКИЙ СУД

Іван Хомко	голова
Юлія Котляр	член
Петро Русинко	член

Адреса Крайової Управи ООЛ:
ODLWU, Inc.

P.O. Box 7, Clifton, N.J. 07011-0007

Адреса Редакції й Адміністрації:
"Lemkivshchyna" Magazine

P.O. Box 7

Clifton, N.J. 07011-0007 USA

Fax: 973-473-2144 e-mail: mduplak@aol.com

Printed in USA by COMPUTOPRINT Corp.

35 Harding Avenue, Clifton, N.J. 07011

Tel.: (973) 772-2166

Fax: (973) 772-1963

e-mail: computopr@aol.com

*З нагоди
Свят Різдва Христового і Нового Року
вітаємо
український нарід у Вільній Україні
та на поселеннях.*

*Щиросердечні поздоровлення пересилаємо
Ієрархам Українських Церков,
Проводам українських організацій
і установ на Рідних Землях і в діаспорі
та усім членам наших організацій.
Хай Новонароджене Дитятко
зішле Вам радість і щастя!*

**ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!
СЛАВІМО ЙОГО!**

**СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ
ЛЕМКІВСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ,
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
В АМЕРИЦІ,
ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ**

Різдво та Вертеп з серії "Свята мого народу". Андрій Хомик. Скло.

“Небо і земля нині торжествують...”

Слова цієї коляди звучать сьогодні у всіх містах і селах України й діаспори, всюди там, де тільки живуть українці. Сьогодні — українська держава незалежна і самостійна — вступила у 10-ий рік свого існування, як демократична країна. З кожним роком наш нарід, мимо різних труднощів, набирає сил і насаги. Це власне, віра у краще завтра втримала нашу відновлену державу вже майже 10 літ. Отже, радіймо, що наші брати і сестри свobodно хвалять Господа в нашій Україні.

З 2000 роком завершилось 65 літ праці нашої організації та 21 літ безперервної появи одинокого лемківського журналу в діаспорі — “Лемківщина”. Наш журнал, який втішається великою популярністю, останнім часом значно поширив круги своїх так читачів, як і дописувачів. На його сторінках знайшлося і місце для “Бюлетеню Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань”, а тим самим він “приходить” до членства СФУЛО у Польщі, в Україні, Словаччині та Хорватії. Він є сполучником, що нас об'єднує. А в єдності — сила: сила нашої громади, нашої організації, нашого народу. Завдяки єдності та дружній співпраці ми досягли значних успіхів, ми разом боліли неспіхами... Бо хоч ми розкинені по різних країнах та континентах, нас об'єднує одна любов до Рідної Землі, до нашої Батьківщини.

Хай це свято Різдва Христового буде щасливим для всіх нас, для нашого членства, української громади та всього українського народу в Україні і по всьому світі розсипаному. Сідаймо до Святої Вечері, прославляймо Бога та нашу рідну неньку-Україну.

Христос Рождається!

**Марійка Дупляк,
редактор**

ВИЗВОЛЬНІ ВОГНІ СРІБНОЇ ЗЕМЛІ

(СПОМИН УЧАСНИКА-ЛЕМКА, З ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ ЗАКАРПАТТЯ)

(Продовження з попереднього числа)

Від цього дня, щоденно, висилали ми стежі в місто та в поблизкі села. Це дуже розпорошувало сили і треба було бути в вічному напруженні. Головне командування призначило до нас ще одного старшину — поручника Романенка. Від тепер один із старшин був у залозі в казармах, а другий ходив на вправи.

Одного дня українське населення доносить нам, що мадяри висадили на одній горі, в околиці Іршави, більший десант. Наша сотня, під проводом поручника Свободи пішла їм на стрічу. До нас долучилася гуцульська самооборона. Мадяри заняли добрі позиції на верхів'ю гори і стали нас обстрілювати. Ми окружили верх і повели наступ. По кількогадинному бою диверсантський відділ зліквідовано, а п'яťох їхніх рансних віддано до лікарні в Іршаві. З нашого боку згинувло десять січовиків, а трьох ранили; зі самооборони згинувло п'яťох та ранили двох.

Це була наша перша більша перемога.

У скорому часі прийшли вісті, що чехи кидають Карпатську Україну.

10 березня пор. Свобода одержав довірочні вісті, що відділ озброєних чеських граничарів має проїздити через Іршаву. Це була прекрасна нагода здобути зброю й амуніцію. Отже вирішив цей транспорт роззброїти.

Одна наша частина, під командуванням пор. Романенка, осталася як залоза на місці, а дві частини — одна під командуванням пор. Свободи, а друга віст. Шапочки — вирушила на станцію. Ми заняли позиції, а поручник пішов до начальника станції, щоб задержав потяг.

Начальник станції виконав приказ, а поручник пішов до команданта транспорту і велів зложити зброю. Командант заявив, що вони зброї не зложать, а на випадок напору відкривають вогонь. У міжчасі, наші хлопці, побачивши

до чого йде, зайшли до останніх вагонів і забрали від спантелених граничарів їхні скоростріли. Вістун Шапочка велів спрямувати їх на командантський вагон. Тоді їх командантові не осталося нічого, тільки добровільно здати решту зброї.

Зброя здобута від мадярських терористів, а тепер від чехів, дала нам гарні запаси і ми навіть могли відступити частину зброї іншим станіцям.

Чотирі дні після цього — тобто 14 березня 1938 р., наступило проголошення незалежності Карпатської України.

Деяко пізніше наспіла вістка, що на пограниччі нашої молоді Держави зосереджуються значні мадярські військові сили.

Із Хусту прийшов наказ, щоб здержувати ворога, а скоро нам вишлють допомогу. Поручник Свобода оставив одну частину січовиків, під командуванням поручника Романенка в Іршаві, а з другою частиною вирушив на стрічу мадярських банд. Ми заняли позиції, а вислані стежі принесли вісті про розміщення та сили ворога. Не встигли ми ще окопатися як слід у замерзлій землі, серед мокрого снігу, аж тут доносять вартіві, що вділ потоку посувається в нашому напрямку мадярська стежа. Поручник видав приказ без бою захопити їх у полон. Ми потихо окружили їх і веліли здатися. Двох здалося, а трьох стало відстрілюватись і згинули від наших куль. Так ми зрадили наші позиції і ворог відкрив по нас сильний скорострільний вогонь.

Першим упав від ворожих куль січовик Веців, мій недалекий краян. Хоч він і загинув, але навіть із мертвої руки не випустив кріса...

Невдовзі відізвалася мадярська артилерія. Угорі над нами став кружляти ворожий літак, досліджуючи наші становища. Вив'язався

запеклий бій. Бій на життя й на смерть...

Ми відбили декілька ворожих наступів. Кожний із нас мав одну мету — виконати гідно наказ, або згинуть в боротьбі за незалежність Карпатської України. Мадяри за всяку ціну старалися здобути наші позиції та змусити нас до відступу, але за кожною атакою відступали зі стратами.

По якомусь часі прийшла вістка з Хусту, що обіцяна допомога не прийде, бо згадану частину довелося вислати на інший відтинок фронту. Але і та вістка не зламала нас на душі і ми ще з більшим завзяттям обстоювали наші позиції, а навіть зробили вдалий наскок на ворога.

Мадяри побачили, що не здобудуть так легко наших становищ, отже стали оточувати нас переважаючими силами. Це завважив поручник і велів нам відступати в сторону Іршави.

Нерадо кидали ми свої місця, де кожен із нас готов був полягти, дорого плативши свою смерть.

По кількох днях злучились ми з відділом пор. Романенка, що приготувався до оборони Іршави. За нами крок-за-кроком наступали мадяри... Сильними силами вдалося нам здержати їх на деякий час. Ми нанесли їм чимало страт, та вони були змоторизовані, краще озброєні і переважали чисельністю.

Вкінці дійшло до вуличних боїв у самому містечку. Поручник Свобода вислав вістун до Хусту, прохаючи допомоги. Бій ставав чимраз запеклішим, ворог завдавав нам дошкульні страсти, а тут прийшов вістун із Хусту та повідомив, що шлях відтягтий, нічого ждати допомоги...

Почали траплятися випадки, що з вікон іршавських мадяронів падали в наш бік стріли в заплечі. Вкінці мадяри нас оточили. В рукопашному бою, гранатми доводиться проривати ворожий перстень і відступати.

Відступаємо через одне село біля Іршави, а тут — як не привітає нас скорострільний вогонь! Були вбиті і ранені. За наказом поручника оточуємо дім, звідки впали стріли, і знаходимо там мадярську міліцію і кілька фенциківців. Очевидно не минула їх належна кара...

Відступали ми всю ніч, а над ранком дійшли до лісу. Тут, над потічком біля якогось млина, відпочили і децю з'їли.

Богдан Лепкий

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР

Сніжок паде, як срібний пух,
Мороз малює квіти;
Накритий стіл, в куті дідух,
Пустують в сіні діти...

Гай, кілька то минуло літ!
А я так добре чую
Кожухів шелест, скріп чобіт,
І щирі пісню тую.

Далеский світ, великий час,
Пливуть літа рікою,
А я все пам'ятаю вас,
як йдете з колядою...

Засіли газди на лавках,
Найстарший на покуття.
Тріщать склянки в сильних руках;
На стелю мечуть кутю.

Говорять, що важкі літа,
Не вродили ячмені,
Що правди їм ніде нема,
І — затискають жмені.

Говорять: оком де не кинь
Усюди кривда й горе;
Би сак, чи так, ти, хлопе, гинь,
Біда тебе поборе...

Говорять, — а слова летять
Молитвою до Бога.
Та чи дійдуть, чи долетять?
Щаслива їм дорога!..

Найгірше було з раненими. Вони потребували негайної лікарської допомоги. По короткій нараді пор. Свобода приділив нас п'ятьох, сильніших стрільців, до чотирьох ранених і велів перевести їх до румунської границі, де мабуть вдасться знайти лікарську допомогу.

Кілька гарячих слів прощання з боєвими друзями і ми відходимо в понуре невідоме...

Довелося нам іти густими, непроходимими лісами. Беручи до уваги, що ми йшли з раненими глибоким снігом, наш марш був дуже повільний. По кількох днях такого маршу, відпо-

чиваючи, помітили ми, що гурт січовиків проходить убрид річку. Ми наздігнали їх. Це були недобитки з Хусту. Вони розказали, що в столиці згинulo багато січовиків. Вони мусіли відступати, бо в них було обмаль зброї, а в додатку ворог був у десятеро сильніший. Дальше йшли ми разом. Під вечір дібралися до Тиси. Тиса це доволі велика й бистра гірська ріка. Якраз рушила крига. Ми рішили перейти на другій бік. Побравшись за руки дійшли майже до половини, та в тім часі надплила велика крига і розбила наш ланцюг. Ті що були насередині ріки з трудом урятувалися. Довелося цього дня зрезигнувати з переходу на другу сторону. Мокрі та змучені подалися ми вглиб лісу, щоб тут десь у затишші від вітру відпочати та набрати сил.

Тут нам пощастило. На скраю ліса побачили кілька хат і стали обережно підходити. Нараз почули оклик в українській мові: "Стій! Хто йде?.." Ми відповіли, що свої і в скорому нам назустріч вийшло кільканадцять січовиків. Заходимо в хату. Тут лежало трьох важко ранених юнаків. Біля них сиділа старенька бабуса та напувала їх молоком. Я зблизився до ранених і пізнав між ними друга Грицька. Він був так важко поранений, що тільки очима дав зрозуміння, що пізнав мене. Слова не міг промовити...

Незабаром прийшло ще кілька січовиків і сказали, що знайшли перевізника, який погодився перевести ранених на другий бік. Ми невимовно зраділи, бо при тій нагоді долучимо і наших ранених. Я пішов поділитися цею вісткою з друзями, а коли вертався, побачив, що січовики несли в ліс хоронити мертвого Грицька. Я долучився до них і ми спільно зробили моєму односельчанинові малу могилку. Я клякнув, щоб востаннє помолитися над покійником. Перед очима виринув короткий, та як же багатий у події час. Нещодавно був я в рідному селі. Пригадалися ридання Грицькової матері, яка начебто передбачувала, що син уже не вернеться... Пригадую задержку Грицька в січовій команді... Опісля ми розлучилися, щоб ще раз стрінутися з ним перед його смертю... Перед смертю героя, борця за незалежність Карпатської України. Спи, юний друже, на рідній же землі! Вірю свято, що прийде час і ми таки здобудемо Українську Соборну й Незалежну Державу!..

На другий день ранком сотенний Дуб повів нас до лісу. Тут мали чекати вечора, щоб перейти на другу сторону річки. Перед вечором дістав я наказ іти пошукати харчів. Справа була поспішна і я побіг у долину потоку до одної з хат та попросив у господаря хліба. Він велів мені сідати і сказав, що якраз хліб печеться і за кілька хвилин буде готовий. Господиня принесла мені мисочку молочної каші. Я зі смаком з'їв і, спершись об стіл, ждав на хліб для друзів. За кілька хвилин мене замлоїло коло серця, я стратив притомність і зімлів.

Пам'ятаю, що мене злили холодною водою, а опісля кудись понесли. Опісля я побачив мого друга, що згинув у першій бою з мадярами. Він давав мені кріс і сказав: "Тікай, бо хата горить!".. Я довго мучився в тім страшнім сні. Хочу тікати, розплющую очі і бачу, що лежу на ліжку, а надімною нахилена якась старша жінка.

— Слава Богу, вояче, що ти очунав! Недобре було з тобою!..

Я побачив у неї в руках якусь посудину — це вона підкурювала мене свяченим зіллям...

За хвилину ввійшов господар і став мене розпитувати звідки я.

Я сказав, що з Західно-Українських Земель, із Галичини. Він погладив мене по обличчі, і дві, великі як горох, сльозинки скотилися в нього по лиці.

Я пригадав друзів і зібравши всі сили з трудом одягнувся, взяв кріса, подякував за поміч і за хліб та поплівся до своїх.

Прийшов на старе місце, та нікого вже не застав. Мабуть вони мене оставили і пробралися без мене на другий беріг Тиси?.. Мені поза шкуру пройшов мороз. Я сам, без друзів, остався в незнаній мені околиці, в лісах.

Спершу сам не знав, що робити? Став безрадний та вдалі почув цюкання сокири і пішов у тому напрямку. Тут стрів гуцула-дроворуба. Він сказав, що січовики приготувалися до переходу ріки, та їх завважила якась мадярська частина. Розпочався бій і вони, не переправившись, мусіли податися в ліси.

Мені не осталося нічого, тільки податися десь у лісову гущавину і, мов той цькований звір, знайти в ній затишша на нічліг.

Закінчення в наступному числі.

Йосиф Сембратович помер після одностипнової недуги 23 жовтня 1900 року на вісімдесятому році життя в Римі. Його тлінні останки було поховано на центральному римському цвинтарі "Кампо Верано", де покійник спочиває у братській могилі римських кардиналів Священної Конгрегації Поширення Віри. Щороку під час Зелених свят Колегія св. Йосафата над цим гробом відправляє панахиду. Після наглої смерті велика шана та незабутня пам'ять про цього шостого з черги митрополита в Галицькій Митрополії у Львові залишилися в серцях нашого народу на довгі роки. Його тверда віра і прив'язаність до рідного обряду, побожність, контемплятивність та добродушність довели його до втрати митрополичого крісла. Під кінець XIX ст. гострий настрій віденської політики, чи радше австрійського уряду, супроти української церкви в Галичині, можна було відчутися із слів самого цісаря Франца-Йосифа, який сказав: "Коли б Галичина стала римо-католицькою, я би був ущасливленим". Відчуваючи таке настановлення з боку цісаря митрополит Йосиф вибрався до столиці Австро-Угорщини у 1882 році з наміром боронити права рідної Церкви. На цю нагоду вже чекав його опонент, який змусив Сембратовича раптово уступити з митрополичого престолу. В такому розгубленому і до крайності пригнобленому стані цей глава нашої греко-католицької церкви погодився на уступлення і з боку натиску Риму на нього, бачучи, що іншого виходу йому не залишилося.

Невдовзі після резигнації митрополит Йосиф перенісся на дальший побут до Риму, де прийняв титул Теодосіопільського архієпископа. У цьому столичному місті Йосифа Сембратовича було призначено головою папської комісії для ревізії церковних книг а згодом і консультантом так званого Індeksu. Як асистент членів папського трону брав участь у всіх поважних церковних святах. Багато свого часу архієпископ присвятив церковним справам та глибоким молитвам, через що й був широко відомий серед багатьох особистостей у Ватикані. З

нагоди 50-ліття священства, яке припало на листопад 1895 року, кардинал Сильвестер Сембратович — братанок Йосифа і його наслідник, разом із єпископом Юліаном Пелешем, приїхали спеціально зі Львова до Риму привітати ювіляра та зложити йому побажання з чисельними підписами духовних і світських осіб та багатьох вірних трьох єпархій Галицької України. У Римі архієпископ Йосиф мав тісні зв'язки із Львовом, якого часто інформував про розвиток українських церковних справ та події навколо них. Свою збірку цінних книг у передсмертному заповіті записав українській семінарії в Римі.

Йосиф Сембратович народився 8 листопада 1821 року в Криничі, Мушинського деканату на Лемківщині, де його батько був парохом місцевої церкви. Народну школу закінчив у Му-

шині а середню в Новому Санчі. Теологічні студії продовжував спершу у т. зв. цісарському конвікту й опісля на Віденському уні-

верситеті богословії, який закінчив у 1845 році. Того ж самого року єпископ Іван Снігурський висвятив його на священника. Після рукоположення було прийнято Йосифа до вищого богословського заведення св. Августина у Відні, де незабаром отримав звання доктората богословії. Після повернення до Галичини молодий священник був префектом у нововідкритій семінарії в Перемишлі а потім заступником професора св. Письма Нового Заповіту на львівському університеті, в якому став керівником катедри із званням дійсного професора. Архієрейські висвячення о. д-р Йосиф отримав 11 червня 1865 року від митрополита Спиридона Литвиновича, після чого виїхав до Риму і там крім виконання різних обов'язків, працював для Конгрегації Поширення Віри. Коли фізично занепадав на силах перемишльський єпископ Тома Полянський, Апостольська курія іменувала архієпископа Йосифа Сембратовича адміністратором цієї єпархії у жовтні 1867 році. На цьому пості, наперекір, через різні труднощі і непорозуміння з боку особистих амбіцій деяких

ЙОСИФ СЕМБРАТОВИЧ

(До 100-річчя з дня смерті)

осіб в управі єпархії арх. Йосиф ревно працював для її духовного відродження. Він часто відвідував йому приналежні парохії, цікаво в них проповідував, радо зустрічався і розмовляв із вірними та провадив катехічні науки для старших і молоді. За всю його жертвенну і віддану працю, 18 травня 1870 року, цісар іменував арх. Йосифа галицьким митрополитом, а місяць пізніше папа Пій IX прийняв його номінацію. З початком серпня митрополит очолив Львівську митрополію, яка понад рік часу, бо Литвинович помер 4 червня 1869 року, опинилася без духовного провідника. Рівночасно вищезгаданий папа римський іменував митрополита асистентом папського трону і консультантом Конгрегації Поширення Віри для справ східного обряду. На плечі цього святця, крім важкої праці для успіхів львівської єпархії, попав на повні два роки тягар і перемиської єпархії, якої перед тим помер єпископ Т. Полянський. З дня висвячення Івана Ступницького для очолення сусідньої єпархії, митрополит Йосиф насправді з посвятою усіх своїх сил взявся за нелегку працю. Під час свого головування він відвідав стільки канонічних візитацій розлогих деканатів, яких ніякий митрополит перед ним цього не зробив. Найбільшу увагу звертав на свої проповіді та катехизацію, на підставі чого митрополит видав декілька послань. Не менш важливу увагу глава церкви присвячував вихованню майбутніх священиків у духовних семінаріях. Щоб прикрасити в середині катедральний храм св. Юра, він видав 1876 року окреме архиєрейське письмо, яким заохочував усіх вірних, замість розпускати гроші на пияцтво, складати свої пожертви на цю ціль. Збірка принесла поважну суму грошей, яку передано голові окремого комітету крилошанину І. Жуковському, а той найняв фахівців для виконання реставрацій та внутрішніх прикрас катедр.

Митрополит подбав і про інші церковні

будинки та церковне майно і завів нові меліоративні реформи стосовно кращого використання церковних земель, як також завів нові методи навчання питомців та конкурсних іспитів, які досі провадилися за старим неканонічним способом. Значних зусиль митрополит вложив і для отверезіння народу, бо в цей час шкідливе п'янство нищило наше населення морально і матеріально. Це пияцтво попирала польська шляхта і жидівські коршми, які тоді опинилися в руках жидів для кращої монополії над бідним народом. Митрополит разом із духовенством повели плянову протиакцію, започаткували місійні товариства священиків, які закликали своїх вірних опам'ятатися і боротися за отверезіння. Акція тверезості, якої Йосиф був усією душею, спонукала його написати "Посланні о великім достоїнстві чоловіка", що є підставою митрополита великої любові до свого народу. Цей лист виданий 1876 року вважався тоді як початком нової епохи в економічному розвитку українців у Галичині, бо тверезістю піднісся як матеріальний добробут, так і моральний рівень народу. Такі чини добродійництва митрополита Йосифа незлюбила польська шляхта, якої значні впливи на Відень постійно зростали. Поляки старалися різними способами компромітувати митрополита і ліквідувати його вплив серед українського народу.

З причин таких клопотів та шкідливих і несприятливих умов праці, не тільки адміністрація св. Юра і члени товариства "святоюрці", але й сам митрополит Йосиф особисто щораз більше втрачали престиж та значення в політичних справах свого народу. По якомусь часі голова Церкви виявився компромісним, уступчивим та слабким виконувати свої завдання. Таку, мабуть, і його пасивність, використала цісарська влада, яка вирішила усунути митрополита Йосифа Сембратовича його власною резигнацією.

Павло Лопата

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

СЛАВІМ ЙОГО!

*Усім нашим Шановним і Дорогим Дописувачам, Читачам і Кольнортерам
шлемо найщиріші побажання благословенних, здорових і веселих
Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року!*

Редакція і Адміністрація "Лемківщини"

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК ВШАНУВАВ ВОЛОДИМИРА КУБІЙОВИЧА

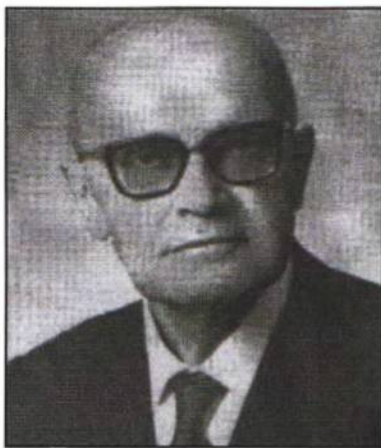
(До 100-ліття з дня народження)

22 жовтня 2000 року в Залі Центрального Народного Дому м. Івано-Франківська відбулася урочиста Ювілейна Академія, присвячена 100-річчю від дня народження всесвітньо-відомого вченого-етнолога, географа, енциклопедиста, голови Українського Центрального Комітету, голови секції НТШ Європи — професора Володимира Кубійовича.

Урочиста Академія була організована — Клубом Української Інтелекції ім. Б. Лепкого, осередком Наукового Товариства ім. Шевченка, та Міським Виконавчим Комітетом м. Івано-Франківська.

В академії взяли участь: проф. Роман Яремійчук — вступне слово, професор Борис Савчук із доповіддю — “Володимир Кубійович — вчений етнолог”, проф. Богдан Ступарик — “Науковий доробок В. Кубійовича — вагоме джерело пізнання”, проф. Степан Сворака — “Особливе значення політичної діяльності В. Кубійовича”, доцент Петро Арсенич — “Володимир Кубійович і Прикарпаття”, президент Клубу Української Інтелекції ім. Б. Лепкого Уляна Скальська — “Родинні спогади”, вояк дивізії “Галичина” Володимир Малкош — “Діяльність В. Кубійовича на посаді голови УЦК”, учень 1-ої української гімназії — “Про книгу В. Кубійовича ‘Географія українських і сумежних земель’”.

Виступаючими було відмічено, що ім'я професора Володимира Кубійовича вже давно відоме за кордоном нашої держави, а український народ отримав можливість ознайомитися з його неабияким науковим доробком в галузі етнології, географії, українознавства та з діяльністю на посадах голови УЦК, голови секції

Володимир Кубійович

НТШ Європи тільки із відновленням України незалежності. Найбільш вагомим його доробком є видана ним “Енциклопедія Українознавства”, над якою він працював майже сорок років. На даний час його життєдіяльність ще потребує досконалого вивчення.

Досить цікавими були виступи, зокрема Уляни Скальської, яка відмітила, що про В. Кубійовича вона знала ще з раннього дитинства. У їхній сім'ї була його фундаментальна праця “Географія України і сумежних земель” (1938 року ви-

дання), яку чудом вдалося зберегти у воєнній круговерті. В даний час ця книга передана Першій Українській Гімназії м. Івано-Франківська і з успіхом використовується її учнями при вивченні географії України. Він, В. Кубійович був добре знайомий з трьома братами Лепкими та їхнім двоюрідним братом Василем Глібовицьким.

Василь Глібовицький був наймолодшим сином отця Омеляна Глібовицького — наймолодшого брата матері Богдана Лепкого, Домни Глібовицької. Василеві був несповна рік, як помер його батько, зіставивши без засобів існування вдову Євгенію з 7-ма дітьми. Найстарша з них, Теодозія вже була одружена з о. А. Казновським, якому митрополит Андрей Шептицький невдовзі надав парафію покійного тестя в с. Глубічок, Борщівського повіту на Тернопільщині. З того часу вони (бабуся і дідусь У. Скальської) опікувалися дітьми о. Глібовицького. В. Глібовицький разом з батьком Уляни о. Любомиром Головацьким закінчив Львівську Богословську Академію, але на священика не висвятився, а став журналістом й відомим релігійним діячем. Був редактором журналів “Українське юнацтво” й “Лицарство Пресвятої

Богородиці”, спів організатором величного святкування в 1933 році “Українська молодь Христові”, одним із засновників католицької організації “Орли”.

Під час Другої світової війни В. Глібовицький був генеральним секретарем УЦК в Кракові, особливо опікувався “Українським видавництвом”, яким в першу чергу видавалися книжки, заборонені в УРСР. Тут побачили світ збірки поезій П.Тичини “Сонячні кларнети”, “Замість сонетів і октав”, “Антологія сучасної української поезії”, “Вертеп” Аркадія Любченка — невідомого доти в Галичині неперевершеного стиліста сучасності. Досі його книжка не видана в незалежній Україні, а тільки була надрукована в журналі “Березіль”.

Після того, як німці в Кракові позбавили роботи польських професорів, Богдан Лепкий в знак солідарності також став безробітним, опинившись без засобів до життя. УЦК виділив йому помешкання у своєму приміщенні на вул. Зелений, 2. Після смерті письменника УЦК організував і його похорон. В газеті “Краківські вісті” друкувалися статті-спогади Б. Лепкого і Л. Лепкого. Безпосередньо УЦК підпорядковувся і Микола Лепкий, який був головою УК в м. Станиславові.

Вояк Дивізії “Галичина” Володимир Малкош сказав, що Володимира Кубійовича він бачив щонайменше три рази, а знав про нього ще під час навчання в гімназії, так як на стіні висіла карта “Мапа України і сумежних земель” опрацьована професором В. Кубійовичем і картографом М. Кулицьким. В той час ми не мали змоги читати газети і не знали, що діється у світі. Але ширилися чутки, що у Кракові створено якийсь український комітет, а його провідником назначено професора В. Кубійовича і що по домовленості ОУН з німцями було створено легіон під командуванням полковника Романа Сушка, знаного як колишнього командира київських січових стрільців, який дійшов аж до Стрия, але потім німці завернули його до м. Криниці на Лемківщині, де його було розформовано. Вояками легіону були колишні карпатські січовики і вони пішли до української допоміжної поліції, або німецьких “веркшуців” — воєнізованих охоронців воєнних заводів. Полковник Р. Сушко пе-

ребував у Кракові, де за Польщі існувала досить велика українська громада, була греко-католицька церква, там також мешкав і В. Кубійович, який був доцентом Краківського університету. Краків став осідком Генерального Губернаторства, яке обіймало польські території окуповані німцями і тут були зосереджені українські втікачі з Галичини. Німці, щоб мати зв’язок з місцевим населенням, створили три національні комітети: польський, жидівський і український.

Полковник Р. Сушко запропонував на голову Українського Центрального Комітету позапартійного, колишнього вояка УГА, професора Українського Вільного Університету у Празі, відомого науковця-географа Володимира Кубійовича. Завдяки своїй ерудиції, розуму, дипломатичним здібностям, українському патріотизму, вмінні керувати людьми, прекрасному знанню німецької мови В. Кубійовичові вдалося домогтися у німців багатьох важливих уступок на користь українців Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Підляшшя, що опинилися під німецькою окупацією. В. Кубійович домігся насамперед того, що українська мова на цих землях стала офіційною, появились вперше трьохмовні оголошення влади — на німецькій, українській і польській мовах, українці стали працювати в урядових установах, пошті, та залізниці, куди їм раніше не можна було влаштуватися на роботу. Також було зорганізовано українську допоміжну поліцію і українці не піддавалися більше дискримінації і знущанням з боку польських поліцаїв. В. Кубійович зорганізував у Кракові “Українське видавництво” та розпочав випуск газети “Краківськві вісті”. Появились українські шкільні підручники для початкових і фахових шкіл, які густою сіткою покрили українські землі. В кожному українському селі була відкрита українська школа, в Криниці — учительська семінарія, в Ярославі та Холмі-українські гімназії, українці отримали можливість вчитися в Українському Вільному Університеті в Празі та німецьких і австрійських вищих навчальних закладах, а для цього В. Кубійовичем була зорганізована Комісія Допомоги Українському Студентству, яка допомагала студентам стипендіями. Ще в перші місяці німецької окупації було випущено з німецького полону українців, які були в польській

армії. Замість довоєнної “Просвіти” по всіх селах і містах відкрилися Українські Освітні Товариства, які виконували ту ж роботу що й “Просвіта”. Відкривалися читальні, створювалися хори, драматичні гуртки, курси для неграмотних, спортові команди. Молодь у навчальних закладах була організована у “Куренях молоді”, які виховували молодь в патріотичному дусі.

В місті Холмі В. Кубійович домігся того, що в поляків було відібрано православний собор і організовано Українську Автокефальну Православну Церкву, на чолі якої став відомий український науковець І. Огієнко, що висвятився на єпископа. Легше стало на Лемківщині і греко-католикам, ними опікувався перемиський єпископ-помічник Григорій Лакота.

Українське видавництво у Кракові почало видавати журнал “Нові дні”, а також історичні та художні книжки, яких так бракувало українцям. У всіх цих починаннях В. Кубійовичу допомагали вихідці зі Сходу, серед яких було багато інтелігенції і вони керували Українськими Допомоговими Комітетами в повітах, які підпорядковувалися УЦК в Кракові. УЦК на чолі з В. Кубійовичем займався також суспільною опікою українців. Він встановив контакти із Швейцарським Червоним Хрестом, який виділяв продукти і одяг для бідних українців, їх роздавано шкільній молоді, а у школах організовано доживлювання школярів, а для бідних — дармові кухні.

В час війни діяльність УЦК перенесено на терени Східної Галичини, а УЦК допомагало полоненим українцям, чим багатьом з них врятовано життя. В 1942 р. УЦК зорганізував переселення голодуючих дітей з теренів Галичини, на яких лютувала повінь.

У 1943 році німці побачили, що програють війну, почалася організація дивізії “СС “Галичина”. Ініціативу проявив губернатор Галичини Отто Вехтер. Професор В. Кубійович вирішив підключитися до цієї акції, попередньо порадившись з комбатантами Визвольних змагань часів Першої світової війни. Альтернативи не було. Зі Сходу насувалася Червона Армія. Українці пам’ятали терор відступаючих в 1941 році більшовиків і багато тисяч невинних жертв. Думали, що історія повториться. Та цього не сталося, всі комбатанти УСС, УГА, Армії УНР

підтримали ідею створення української дивізії, та пішли туди особисто разом із своїми дітьми. Серед них такі відомі, як сотник Дмитро Паліїв, колишній помічник Д. Вітовського у Листопадовому Зриві, підполковник Аверкій Гончаренко, командир Юнацького Куреня під Крутами, підполковник Іван Ремболович, герой Базару, командир саперного куреня в Дивізії у битві під Бородами, пізніше учасник УПА, розстріляний більшовиками в Станіславові в 1950 році. Ідею створення Дивізії підтримав і митрополит А. Шептицький. Він призначив до неї 12 капелянів на чолі з головним капеляном УГА о. д-ром Василем Лабою.

Після війни діяльність В. Кубійовича перевіряли американці, але швидко відпустили його і він з характерним йому ентузіазмом поринув в наукову роботу. Завдяки В. Кубійовичу змогла побачити світ “Енциклопедія Українознавства”, роботі над якою він віддав 40 років свого життя.

Українці Лемківщини національно усвідомлені завдяки діяльності В. Кубійовича так боролися разом з УПА проти окупантів, що комуністична Польща з підтримкою більшовиків не змогла здолати їх опір і депортувала з рідних земель провівши сумнозвісну акцію “Вісла”. Зараз у Львові, з метою увічнення пам’яті визначного сина України, його іменем названо вулицю і планується поставити йому пам’ятник.

Професор Степан Сворак у своїй доповіді відмітив, що В. Кубійович народився в селі Матієвій, недалеко від повітового містечка Новий Санч, 25 вересня 1900 року. Батько охрестив його в греко-католицькій церкві.

Щодо його політичної діяльності в роки Другої світової війни, то вона є найменш дослідженою і потребує всестороннього вивчення.

Потрібно відмітити, що у вересні 1941 року німці створили в Галичині громадську установу — Український Крайовий Комітет (УКК) на чолі з Костем Панківським. Цей комітет проіснував до березня 1942 року, коли функції УКК перейняв УЦК у Кракові, а голова УКК став заступником провідника УЦК В. Кубійовича. УЦК був центральною легальною українською організацією, яка координувала роботу Українських Окружних Комітетів (УОК).

ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО СКУЛЬПТОРА ВАСИЛЯ ОДРЕХІВСЬКОГО

18 січня 2001 року минає 80 років від дня народження славного сина лемківської землі видатного українського скульптора Василя Одрехівського (1921-1996).

Василь Одрехівський народився в 1921 році у відомому своїми різьбарськими традиціями селі Вілька, сяніцького повіту. Освоїв мистецтво різьби в дереві від своїх старших односельчан, зокрема Михайла Орисика (1885-1946). У 30-40-их роках ХХ століття був уже, незважаючи на молодий вік, відомим майстром різьби. Він виготовляв на продаж для сусіднього курортного містечка Івоніч дерев'яні скульптурки орлів, оленів, кабанів та інших представників тваринного світу Карпат, а також тарілки, попільнички, удекоровані рельєфною різьбою.

Після насильного переселення в УРСР у 1945 році разом із своїми колегами-переселенцями, майстрами лемківської різьби такими як

Андрій Сухорський (1931 р. н.), Василь Шалайда (1922 р. н.), Степан Кишак (1928 р. н.) та іншими активно влився у мистецьке життя післявоєнної України. Василь Одрехівський пройшов шлях від народного майстра до скульптора з професійною освітою. У 1957 році він закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Більшість найвідоміших творів Василя Одрехівського виконані у дереві. Це однофігурні композиції “Юрко Шкрібляк” (1957 р.), “Лусян Кобилиця” (1960 р.), “Микола Шугай” (1961 р.) та інші, портрети “Іван Франко” (1960-70 рр. — декілька варіантів), півфігура “Захар Беркут” (1976 р.) та ряд інших творів. У цих скульптурах Василь Одрехівський вніс риси народної лемківської різьби у дереві (монолітність композиції з одного куска дерева, динамічний штрих різця тощо).

Після переселення на Україну Василь

Ця організація здобула певні успіхи на культурному і господарському відтинках. Німецький режим тут був менш суворим. Шкільництво було державне, воно забезпечувало українське населення народними і фаховими школами, а у Львові діяли фахові курси, які частково забезпечували вищу освіту. У квітні 1943 року німці дозволили на формування дивізії “Галичина” з українців Генеральної Губернії як добровільної частини в складі німецьких збройних сил. Під час Другої світової війни це була єдина значна регулярна українська військова одиниця, яка у певних обставинах могла б стати зародком української національної армії. Тільки виходячи з таких засад, українське громадянство підтримувало її організацію. УЦК, як легальна установа вела так звану легальну політику, яка полягала в тому, щоб при дотриманні формальної лояльності супроти німецької влади зберегти українське населення від переслідувань, а разом зміцнила становище українців, опановуючи адміністрацію і готуючи різних фахівців.

Учень Першої Української Гімназії м.

Івано-Франківська Микола Шаровський з великим захопленням розповів про книгу Володимира Кубійовича “Географія України і сумежних земель”, яка була видана у Львові в 1938 році в даний час її один примірник є в гімназії.

Ця книга допомагає учням у вивченні тепер уже незалежної української держави. Вона написана цікавою мовою, деякі слова сучасному читачеві не дуже зрозумілі і заставляють його трошки поміркувати. Жаль, що ця книга є тільки в одному примірнику. Це не дає можливості познайомитися з нею великому загалу, а вона цього вартує. Адже почерпнути достовірну інформацію про географію нашої Батьківщини в наш час є дуже багато бажаючих. Також він ознайомив присутніх з книгою В. Кубійовича “Мені сімдесят”, в якій автор цікаво описує свій життєвий шлях і трудову діяльність на благо омріяної ним незалежної Української Держави.

Цікавими були доповіді і інших виступаючих.

Анатолій Ядловський

*Василь Одрехівський
біля свого портрета
із сином Романом. 1986 рік.
Портрет виконали Василь
та Роман Одрехівські.
Дерево, 1986 р.*

Одрехівський освоїв роботу різьбара і у дереві з твердих порід (чорне дерево, червоне дерево та ін.). Робота у дереві твердих порід відзначається своєю специфікою і манерою (узагальненість і ляконічність форми менш характерна для робіт у м'яких породах тощо). До кращих зразків, виконаних у червоному дереві відносимо рельєф для Національного університету ім. І. Франка у Львові "Іван Франко" (1990 р.).

Окрім робіт з дерева Василь Одрехівський створив ряд творів монументально-декоративної скульптури у граніті та бронзі, які стали класикою українського мистецтва. Серед них — пам'ятники Іванові Франкові у Львові (1964 р., у співавторстві), Дрогобичі (1967 р., у співавторстві), Тарасові Шевченкові у Перемишлянах, Львівської області (1990 р., у співавторстві) та ряд інших.

Василь Одрехівський з радістю та творчим піднесенням зустрів проголошення державної незалежності України у 1991 році, створивши ряд творів дрібної пластики у дереві ("Та-

нок", 1991 р., "Верховинець-лемко", 1992 р. та ряд інших).

Помер мистець 17 грудня 1996 року у місті Львові на Україні. Справу батька продовжують сини Володимир (1955 р. н.) та Роман (1959 р. н.). За творчі здобутки у ділянці скульптури Володимир Одрехівський був нагороджений президентом України Леонідом Кучмою почесним званням Заслуженого діяча мистецтв України (1999 р.), а Роман Одрехівський при фінансовій підтримці Фондації Дослідження Лемківщини в Америці видав у 1998 році у Львові книгу "Різьбярство Лемківщини", де описав творчий і життєвий шлях багатьох майстрів різьби родом з Лемківщини.

Справа Василя Одрехівського живе і діє. Його твори прикрашають вулиці міст, музеї, приватні збірки. Пам'ятаймо, що це частка серця полум'яного патріота України, вихідця з чарівного, лемківського краю.

Роман Одрехівський

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ЖУРНАЛ "ЛЕМКІВЩИНА" СВОЇМ РІДНИМ В УКРАЇНІ Й ПОЛЬЩІ!

Дорогі Читачі! Адміністрація "Лемківщини" кожноразно висилає даром біля 200 чисел журналу на відомі нам адреси в Україні й Польщі. У зв'язку з високими поштовими коштами, ми будемо змушені припинити дарову висилку. Тому просимо Вас, передплачувати "Лемківщину" своїм рідним чи знайомим. Річна передплата виносить 16.00 ам. дол. річно.

Адміністрація "Лемківщини"

LEMKIVSHCHYNA

VOL. XI

WINTER 2000

No. 4

Myroslav Horyn, "Nativity". 2000, Lviv, Ukraine.

CHRIST IS BORN!

LET US GLORIFY HIM!

***The World Federation of Ukrainian Lemko
Association,
the Organization in Defense of Lemko
Western Ukraine,
and
the Lemko Research Foundation***

*extend best wishes this Holiday Season
to Ukrainians throughout the world
and to all members and supporters
of Lemko Ukrainian organizations.*

*May the blessing of the Christ Child
be upon you and your families
on Christmas Day
and throughout the New Year!*

XVIII CONGRESS OF UKRAINIANS IN AMERICA

*The Executive Board of the ODLWU, Inc. would like to extend sincere thanks to the UCCA's ex-president, **Askold Lozynsky** for his cooperation and support over the past years, especially during the national commemoration of the 50th Anniversary of action "Wisla" in 1997.*

*The ODLWU, Inc. also congratulates **Michael Sawkiw, Jr** on his election as the new UCCA President. We wish him a lot of success and look forward to close cooperation.*

National Board of ODLWU, Inc.

On October 13-15, 2000, the UCCA held its XVIII Congress of Ukrainians at the O'Hare Marriott Hotel in Chicago, Illinois. The Congress, which convened close to 200 delegates, also attracted many visitors. Among the honorary guests at the Congress were: Ukraine's Minister of Labor and Social Policy, Ivan Sochan; Ukraine's Ambassador to the United States, Konstantyn Hryshchenko, Consul General of Chicago, Borys Basylevsky, Shevchenko Freedom Award Recipient, Atena Pashko, and Press Secretary of Narodny Rukh, Dmytro Ponomarchuk.

Outgoing UCCA President Askold Lozynskyj officially opened the XVIII Congress of Ukrainians in America at 10 AM on Friday, October 13, 2000. Following his brief remarks, Borys Potapenko was elected to serve as the Chairman of the Congress.

The delegates then elected various congressional commissions to examine critical aspects of our community, including: aid to Ukraine, student and youth groups, veteran's affairs, external relations, educational concerns, financial matters and organizational issues. Reports from outgoing members of the UCCA Executive Board and National Council were also given.

Saturday was devoted to panel discussions that addressed various issues of importance and concern to our community. The topics of discussion included: Aid to Ukraine, Our Voice in Washington, The Fourth Wave of Immigrants, Ukrainian Saturday Schools, Ukrainian-American Military Affairs, and Student and Youth Activism. During these panels many ideas were raised and proposals were drafted and presented to all the delegates on Sunday, October 15th for approval.

On Saturday evening a formal congressional banquet, with over 350 people in attendance,

was held at the hotel. Following brief remarks from Senator Richard Durbin (D-IL) the main speaker, Ukraine's Minister of Labor and Social Policy, Ivan Sochan, addressed the banquet. Minister Sochan spoke of the need to reform Ukraine's social problems regarding pensions and social security benefits and the general current conditions in Ukraine. His Excellency Konstantyn Hryshchenko, Ukraine's Ambassador to the United States, also addressed the gathering and thanked the UCCA for its dedication and hard work throughout the last 60 years. Mr. Victor Pedenko, General Secretary of the Ukrainian World Congress greeted the delegates and guests at the Banquet. Greetings from nearly 125 organizations were also mentioned throughout the banquet. Following these remarks, the UCCA's outgoing President, Askold Lozynskyj presented the UCCA's highest accolade, the Shevchenko Freedom Award to deserving recipients. Atena Pashko was the first recipient of the award in honor of the her late husband Vyacheslav Chornovil. Although Natalka Shukevych, wife of the late UPA General Taras Chuprynka, was unable to attend the banquet, Mr. Lozynsky mentioned that she would be presented the award in the near future. Following this, nine members of the Ukrainian American community – Evhen Ivashkiv, Wolodymyr Stojko, Mychailo Spontak, Myroslaw Shmigel, Mychailo Kowalczyn, Ivan Burtyk, received the Shevchenko Freedom Award for their many years of dedicated service to the UCCA and the community.

On Sunday morning, the delegates to the XVIII Congress of Ukrainians in America nominated and unanimously voted for Michael Sawkiw, to serve as the next UCCA President. The new president officially closed Congress, which was followed by the singing of the Ukrainian National Anthem.

**AN OFFICIAL DOCUMENT
ABOUT THE SO-CALLED 'RUSYN QUESTION'**

**STATE COMMITTEE OF UKRAINE ON NATIONALITIES AND MIGRATION
252025 KYIV, VOLODYMYRS'KA STREET 9, TEL. 228-1718**

Na No. 41-KO-16662/30

From 8.11.99

To: Kyiv Society of Transcarpathians

Cc: Cabinet of Ministers

**Concerning the Demands of the V Congress
of Rusyns**

The State Committee on Nationalities and Migration has on numerous occasions informed the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers, the Representative of Verkhovna Rada (Supreme Council) about its position on the make-ups and character of the leaders of political rusynism. It also has made this position known in its responses to letters and proclamations by leaders and activists of Rusyn organizations to state agencies.

Scholarship undisputedly proves that Rusyns (this denomination includes well-known ethnographic groups of Hutsuls, Boykos, Dolynians which in their daily life retain this ancient ethnonym "Rusyns") are part of the Ukrainian ethnos. This had been undeniably substantiated by such renowned historians, ethnologists and linguists as I. Verkhratsky, F. Koloessa, F. Tykhy and O. Shakhmatov in their proceedings at the 1919 Prague Convention, devoted to issues of transcarpathian Rusyns. Contemporary experts, such as I. Vanant, O. Mayboroda, V. Markus, O. Myshanych, M. Mushynka, V. Naulko, P. Chuchka, M. Panchuk and others have confirmed their conclusions.

Recognition of those Rusyns who reside in countries as national minority is but a habit of tradition. Historically, Ukrainians of the western regions of Ukraine had adopted the current ethnonym 'Ukrainian' only in the first half of the twentieth century and in some countries, this adoption is still not completed, while Ukrainians of the same regions who emigrated between the first half of the eighteenth and the first half of the nineteenth centuries and in some countries, this adoption is still not completed, while Ukrainians of the

same regions who emigrated between the first half of the eighteenth and the first half of the nineteenth centuries or who were indigenous in some neighboring countries (e.g. Poland, Slovakia, Rumania) and who identified themselves as Rusyns, were recorded by the official statistics as such. With time however the majority of emigrants from the Ukrainian territory had adopted the historically new ethnonym 'Ukrainians'. This adoption has also been acknowledged by the official statistics by recording them as Ukrainians or Rusyns.

Today only those diaspora groups of Ukrainians do not accept the historically new and common ethnonym 'Ukrainians' and continue to define themselves as 'Rusyn' who have lost close contact with the core of Ukrainian ethnos and thus have not been included in the process of the rebirth and consolidation of Ukrainian nation at the beginning of the twentieth century. Again, habitually, official census in some countries (Yugoslavia, Croatia, Slovakia and some other) recognizes Rusyns along with Ukrainians as separate nationality.

As to the situation in Transcarpathia, the resolution of the Khust 1919 all-Ukrainian Convention to unite Transcarpathia with Ukraine, the 1939 proclamation of independence of Carpatho-Ukraine and 1945 annexation of Transcarpathia to Ukraine are ample examples of the transition of Carpatho-Ukrainians from the regional to the common Ukrainian identity.

Today, according to the 1992/93 studies by the Institute of Sociology of the Academy of Sciences of Ukraine, 96% of the indigenous Slavic population of Transcarpathia considers itself Ukrainian. Some Ukrainians, in reverence for the ancient ethnonym Rusyn, as synonymous with Ukrainian, identify themselves as Ukrainian-Rusyn. Only a few dozen, mostly leaders and activists of those social organizations, which reject Ukrainian identity of Transcarpathians, identify themselves as Rusyns. This insignificant group has decided to exploit the popular rusynism, i.e. the quest of Ukrainian

population to preserve local culture and its revered attitude toward the ancient ethnonym 'Rusyn' for its political gains. The goal of this movement set up in 1990 and branded as political rusynism, was to graft to Ukrainian population of Transcarpathia a separate identity and thereby to justify the autonomous status of Transcarpathia within the Ukrainian state. It is a political movement, which attempts to create a separate ethnic status for Ukrainians in Transcarpathia.

The state agencies could establish constructive relations with these organizations provided they cease to impose upon Ukrainian population of Transcarpathia the idea of rusynism as a separate nationality. At one time, the State Committee on Nationalities and Migration, responding to the request of Mr. I.M. Turianytsia, Chair of the Regional Society of Carpatho-Rusyns, to grant financial assistance to the V World Congress of Rusyns, replied to him that it would attend this congress only if it were truly representative, i.e. would include those organizations which consider Rusyns as part of the Ukrainian ethnos. But since the organized committee of this congress rejected this proposal, the presence of the State Committee at such a forum de-facto mean recognition of political rusynism. Therefore the State Committee on Nationalities and Migration deemed it prudent to abstain from participation in this congress.

Demands, presented by the V Congress of Rusyns to 'officially recognize Rusyn nationality' to 'grant Rusyn organizations access, equal to other national minorities, to the state ZIM', to introduce Rusyn history, folklore, literature and local dialect to school programs', to establish chair of Rusyn language and literature at Uzhhorod university' indicate that leaders of political rusynism are reluctant to accept the Committee's proposal because it would deprive them of the very justification for their political existence.

Therefore, in connection with this, the State Committee on Nationalities and Migration believes that to solve the so-called 'Rusyn problem' we must discern two of its aspects and pursue adequate policies pursuant to each of them:

- 1) ethno cultural aspect, i.e. the quest of Transcarpathian to preserve the cultural uniqueness of their region; the state agencies fully support such quest because the culture of the Ukrainian population of Transcarpathia is a distinct expression of the regional wealth of Ukrainian ethnos (Ukrainian ethnic nation);

- 2) political aspect, i.e. demands that the indigenous Ukrainian population, contrary to its self identity, be recognized as Rusyns, separate from Ukrainians and thus a national minority in Ukraine and on such a basis, Transcarpathians be granted national-territorial autonomy (some activists of Rusyn movement write in their publications about establishment of the independent Rusynia).

Regretfully, all so-called Rusyn organizations focus on the political rather than ethno cultural aspect in their activity. They're speculative and fake contradiction between their regional and common Ukrainian identity, their protracted propaganda and support of the difference between Rusyns and Ukrainians may in time result in social tension, destabilization in the region and the threat to the territorial integrity of the Ukrainian state.

Considering all the above, the State Committee on Nationalities and Migration believes that the demands of the V World Congress of Rusyns as the recognition of the separate Rusyn nationality by Ukraine have no historical, political and juridical basis. This regional group of the Ukrainian population cannot be viewed as a national minority of Ukraine. Therefore, the judicial acts, which regulate national minorities, do not extend upon it.

Moreover, recognition of one territorial group of the Ukrainian ethnos as a separate nationality would create a dangerous precedence for the spread of the ethnographic separatism and would provoke, on the basis of the artificial contradistinction between the regional and common Ukrainian identity, similar to the "transcarpathian Rusyns", the appearance of a host of other "peoples".

V.P. Troshchyn's'kyi
First Deputy of the Committee

Notabene: Rusyn separatism in Transcarpathia is by no means all homegrown. It is actively supported from abroad by individuals who oppose the territorial integrity of the Ukrainian state, and are intent on establishing a separate Rusyns nationality from the people in that region. Paul R. Magocsi, Professor of History and Chair of Ukrainian Studies at the University of Toronto is, perhaps, the most prominent of those individuals. Some have alleged that Prof. Magocsi's position stems from his alleged cooperation with Soviet and Czechoslovak communist security organs during the Cold War.

Reprinted from "The Ukrainian Quarterly", vol. 3, 2000.

ПРЯШІВЩИНА — БЕРМУДСЬКИЙ ТРИКУТНИК УКРАЇНСТВА

Пряшівщина — шмат споконвічної української землі під Beskidaми, найзахідніша частина історичного Закарпаття. Олександр Духнович, Адольф Добрянський, Олександр Павлович, Анатолій Кралицький — найвидатніших постатей закарпатської культури дав саме цей край. До 1918 року Закарпаття жило єдиним життям під зверхністю одного пана — Угорщини. Опісля Пряшівщина відійшла до Словаччини, і між частинами одного краю пролягла адміністративна межа, яка у 1945 році стала державним кордоном між СРСР і Чехословаччиною. Таким чином 250 українських сіл були приречені на поступову асиміляцію.

Однією з двох головних умов приєднання Закарпаття до Чехословаччини у 1918 році було виділення усіх українських територій в одну адміністративну округу. Проте Прага своєї обіцянки так і не виконала. Українські села Пряшівщини були розташовані на етнічно змішаній території. Протягом усього двадцятирічного перебування у складі масариківської Чехословаччини закарпатські політичні діячі різних напрямів не втомлювалися наполягати на проведенні плебісциту на Пряшівщині, аби місцеві жителі самі визначили, куди хочуть належати: до Словаччини чи до Підкарпатської Русі.

Опитування не проводили, бо його результат був би невтішним для Словаччини. А оскільки з Братислави й так віяло сильним сепаратистським духом, то Прага в ім'я державного спокою межі між частинами республіки вирішила не чіпати. Так воно тягнулося до 1944 року, поки Закарпаття не почало возз'єднуватися з Україною. На Пряшівщині також виник рух за возз'єднання. Але Сталін вирішив, аби не ускладнювати стосунки з майбутніми чехословацькими союзниками, що для СРСР вистачить й обкрадених теренів історичного Закарпаття. Кор-

дон між Ужгородом та Пряшевом встановився.

Якщо закарпатська Верховина завжди була проукраїнськи налаштована, то Пряшівщина традиційно відзначалася русофільськими впливами. Так, у 1934 році українське товариство “Просвіта” мало на Підкарпатській Русі 223 читальні, тоді як на Пряшівщині — лише 7. Тож не дивно, що наприкінці 40-их років тут відкрили майже 3000 російських шкіл. Проте, коли чиновники озирнулися довкола і побачили, що росіянами на Пряшівщині й “не пахне”, усі навчальні заклади було переведено на українську мову викладання. Зробили це поспіхом, без належної підготовки й пояснення, подекуди за одну ніч. Селяни, яким десятиліттями втокмачували, що вони — “русские” (себто, росіяни), а українці — це вигадка поляків і німців, мусили “підправляти” свій світогляд. Багато хто це сприйняв природно, але й чимало не могли побороти вихованого русофільства.

Негативну картину підтримали й опитанти, добровільні переселенці зі Словаччини до Волині. Близько 12 тисяч селян, переважно гірського малоземелля, загітували переїхати на українські чернозми, де їм обіцяли райські умови. Але замість “України” ці небораки потрапили в сталінський “рай” з його колгоспним рабством. Через 20 років з великими труднощами частині з них вдалося повернутися додому, і можна тільки уявити їхні розповіді про життя в Україні.

Тому, коли у 1968 році в Чехословаччині народилася потужна хвиля демократії, багато сільських шкіл було переведено з української мови на словацьку. Це пояснювалося тим, що українська літературна мова не має на Словаччині практичного застосування, а словацька є конче необхідною. Цей процес неухильно наростає, і в 1998 році залишилося усього 9 шкіл з колишніх 300!

*“Бескиде,
могило
на горбі
русинів...”*

З НОВИМ РОКОМ

Вітай, вітай Новий Роче —
Ми на волі нині,
Вітаємо тебе славно
В нашій Україні.

Ми на тебе всі надії
Свої покладаєм —
Ми тебе всі нині радо
Весело вітаєм.

Віriamo, що ти нам будеш
Сили додавати,
Щоб з розумом між собою
В згоді проживати.

Нехай Господь з Новим Роком
Нам всім помагає —
Україну навек-віки
Все благословляє.

Щастя тобі, Новий Роче,
Нам радість принести
І порядок якнайкращий
У світі завести.

Вітай, вітай, Новий Роче,
Ми на волі нині —
Вітаємо тебе щиро
В нашій Україні!

Ще одним лихом, що звалилося на початку 90-их років, стало виникнення товариства “Русинська оброда”, яка своєю метою поставила боротьбу з усім українським. Словацька влада, яка має досить великі проблеми з національними меншинами, швидко зорієнтувалася, яку це може їй принести користь. У 1991 році під час перепису, Словаччина, користуючись тим, що серед місцевих українців до сьогодні затрималась історична самоназва “руснаки”, виділила в анкеті дві окремі графи національностей — “українець” та “русин” (Русин — давня назва українців. Походить від назви Русь. Русинами вважали себе Богдан Хмельницький, Іван Франко, Ольга Кобилянська, Василь Стефаник, Августин Волошин. На Західній Україні ця самоназва збереглася до середини ХХ століття. До 1939 року поляки називали русинами українців Галичини, а чехи — українців Закарпаття).

Це призвело до суцільного абсурду: півсела записувалися українцями, а друга половина — русинами, хоча одні від інших не відрізнялися: спільна мова, спільна церква, спільні звичаї і навіть спільні родини. Говорити тут про дві різні національності може хіба божевільний. Майже немає села, де би громада однозначно визначилася: хто вони — українці та русини? Всюди є і ті, й інші.

Результатом такого поділу на затятих “українців” та запеклих “русинів” стало те, що три чверті нашого населення записалося... словаками. Перепис показав мізерні цифри: до українців зголосилося понад 13 тисяч осіб, до

русинів — 17 тисяч. Разом — менше 31 тисячі. Із 250 українських сіл, де колись абсолютну більшість становило наше населення, тепер тільки у 21-му населеному пункті русини й українці разом складали більше 50 відсотків. Із 250 сіл залишилося тільки 21!

Але навіть у тих селах, де переважає українське населення, не було випадку, щоб громада домогалась свого законного права — офіційно вживати рідну мову. Такий низький рівень національної свідомості викликаний байдужістю інтелігенції. А за кількістю її на душу населення українці були першими у всій Словаччині. Вони де-факто мають дуже багато визначних людей у різних галузях, але ті вже де-юре записалися словаками.

Нині словацька преса формує негативний образ України, при цьому не маючи жодного власного кореспондента в Києві!. Більшість інформації йде через Москву, зрозуміло відтак, що негативного спрямування. “Якби Україна була такою сильною, як Німеччина, ми б усі були переконаними українцями”, — зізнався мені за гальбою пива тутешній інтелігент. У цих словах — гірка правда. Адже Пряшівщина, крім усього іншого — це найбільшій край Словаччини. Тут найвище безробіття — майже 30 відсотків, коли у Братиславі тільки 4 відсотки. Масова еміграція, заробітки по чужинах знову стали ознакою місцевого життя. Молодь відходить у міста, де відразу словакізується, а села вимирають.

Статистика переписів показує, що кожних десять років кількість русинів-українців зменшується на десять тисяч. Академік Микола

Мушинка, учений і патріарх місцевого українства, твердить, що через двадцять років не буде дискусії — українці це, чи русини. Бо не буде ні тих, ані інших — усі стануть словаками. Асиміляція проходить просто на очах. Тутешні діалекти страшенно послоначені. На Пряшівщині мені важко було розрізнити, де говорять по-словацьки, а де — ні, бо чи не кожне друге слово в українських говірках — словацьке. Дійшло до того, що вже вголос твердять, що це діалекти словацької мови. Сто років тому такими їх би ніхто не назвав. А через двадцять років це може стати реальністю. Тим паче, що борці за “русинство” на письмі часто замість кирилиці вживають латинський алфавіт. Школярі масово не знають своєї абетки. Греко-католицька церква перевела богослужіння на словацьку мову. Поголовно впроваджується юліанський календар, тим самим ліквідовуючи останній межовий стовп між словаками та українцями. Незабаром греко-католики Словаччини у своїй більшості святитимуть паски не з православним світом, а з римо-католицьким.

Біля церкви у Свиднику, де поховано “будителя Закарпаття” Олександра Павловича, на дощці оголошень не знайдете жодного слова кирилицею. Та що ви хочете, коли у цьому містечку, де, на думку місцевого високопоставленого чиновника, проживає чотири п'ятих українського населення, на переписі 1991 року 80 відсотків записалося словаками. Ось вам і хвалена русинська оброда, себто відродження!

Уже минуло 5 років, як кодифікували “русинську” літературну мову. За даними Державного педагогічного інституту у Пряшеві, нині її по всій Словаччині вивчає аж 69 учнів! Американський професор Роберт Ротштейн попереджав, що, крім кодифікації, мусить бути ще й бажання широких кіл населення користуватися новою літературною мовою на практиці. Інакше вона стане мертвонародженою. До речі, кодифікатори так і не змогли прийняти спільний варіант нової мови, бо різниця між пряшівськими й закарпатськими діалектами вже більша, ніж між закарпатськими й галицькими. А що тоді казати про бесіду югославських русинів! Не дивно, що русинська еліта вирішила творити аж п'ять літературних мов одночасно. Для кожної країни

проживання — іншу. Себто кілька тисяч угорських русинів матимуть свій варіант, кільканадцять тисяч югославських — свій тощо. Що з цього вийде — ясно наперед.

Ось так пункт за пунктом зазнає фіаско теорія Пола Магочі, що можна витворити новий слов'янський народ. Канадським професором оволодів, певно, суто спортивний азарт: вийде чи не вийде? Але для українського населення Пряшівщини такий експеримент обернеться катастрофою — він ще більше пришвидшив неминучу асиміляцію.

Після двогодинної гарячої дискусії учитель зі Свидника, “твердий русин”, який часто буває в Ужгороді, зізнався мені: “Я й сам не знаю: хто я такий? Русин, українець чи русин-українець? Православний чи греко-католик?”. На його думку, закарпатці — це, без сумніву, українці. Югославські руснаки говорять не по-русинськи, а словацьким діалектом. У Польщі живуть не русини, а лемки. Ті, що кажуть “кунь”, “муй”, “муст”, є українцями, а що говорять “кінь”, “мій”, “міст” — русинами (саме так кодифіковано в “русинській” мові). Ось така каша в голові освіченої людини. Що тоді казати про інших, які нічого не бачать, крім вил та мотики?

Найбільший авторитет руської літератури Югославії, 90-річний Михайло Ковач, цього року в Ужгороді заявив, що без України югославським русинам загрожує повна асиміляція: “Русин і українець — це є одне й те ж саме. Як розвиватиметься ситуація далі, залежить від України. Нам потрібна її підтримка”. Те саме твердить академік Микола Мушинка: “Русько-українська меншина занепадає на наших очах, і без допомоги України вона навряд чи зведеться на ноги”.

На жаль, творці нового народу не усвідомлюють, що граються з вогнем, в якому можуть згоріти й самі. Понад сто років тому пряшівчанин Олександр Павлович писав про рідні околиці: “Бескиде, могило на горбі русинів”... Щоб б він сказав, якби жив сьогодні?

Олександр Гаврош

*Ужгород-Свидник (Словаччина)
“Україна Молода”, 19.VIII.2000.*

РУСИНИ-УКРАЇНЦІ У ХОРВАТІЇ*

(ДО 100-ЛІТТЯ ПОСЕЛЕННЯ)

Коли говоримо про лемків-українців Хорватії, маємо врахувати той факт, що на сьогоднішній день вони проживають у одній інтегрованій цілості русинів-українців Хорватії, як і протягом минулих 100 років. Хорватські русини-українці переселилися до Хорватії у процесі декількох міграційних хвиль з різних частин України та теперішніх етнічно українських територій, які вже не входять до складу Української Держави. Зараз в Хорватії проживають русини, які 250 років назад переселилися до Бачке та Срієму, а 160 років — до Славонії; менша частина русинів-українців або галичан, що мігрували 100 років тому також на славонську територію, в той час коли їх більша частина через ріку Саву переселилася до Боснії; невелика група лемків з Лемківщини, які осіли на кордоні Славонії та Мославини, точніше у Липовлянах, Субоцькій, Брестачі, Антуновці та інших місцях теперішніх міст Новска та Кутина у Сісічко-Москавачкій жупанії Республіки Хорватія. У вересні цього року ми святкуємо 100-річчя їх переселення та проживання в Хорватії.

Треба наголосити, що хорватські лемки, з гордістю висуваючи свою приналежність, ніколи не відокремлювалися від етноімена "украї-

*Мистецький ансамбль українців з Хорватії
на XVIII Ватрі в Ждині. Липень, 2000.*

нець". На жаль, у оточенні численнішого хорватського народу, процент асиміляції лемків, відданих самим собі, дуже високий. У повсякденному спілкуванні вони користуються в основному хорватською мовою, а лемківський діалект трохи затримався у чистих лемківських сім'ях. Належить

звернути увагу на те, що певний час греко-католицька церква відігравала позитивну роль у процесі збереження звичаїв і обрядів, що не можна застосувати до говірки лемків, адже священиками були в основному хорвати або українці-галичани з церковно-слов'янською або українською літературною мовою, як мовами Богослужіння. Лемки протягом усіх років навчалися у хорватських школах, а лише після Другої світової війни в соціалістичній Хорватії уможливлено вивчення української мови, як факультативну при місцевій основній школі в Липовлянах. Така школа в дещо зміненому вигляді з пристосованою до хорватської навчальної програми існує і тепер. З переселенням до Хорватії лемки почали займатися в основному сільським господарством, землеробством та скотарством, розвинувши також і дрібне ремісництво. У Другій світовій війні лемки були учасниками народно-визвольної війни, показавши себе великими борцями проти фашизму. Багато їх постраждало у боротьбі, частина загинула як цивільні, а у 1944 році велику кіль-

* Зачитано на засіданні Президії СФУЛО у Ждині (Лемківщина) 20 липня 2000 р.

кість лемків було переведено до концентраційних таборів, звідки вони вже ніколи не повернулися. Після Другої світової війни в Липовляни переселилася більша група українців з Галичини, де і дотепер вони є єдиною цілісністю української меншини, що складається орієнтовано зі 100 сімей або приблизно 500 осіб. До 1968 року лемки не мали своєї суспільно-політичної чи культурної організації, а були включені до низки сільських організацій разом з представниками всіх національностей. У 1968 році було засновано центральну неполітичну організацію русинів та українців Хорватії, Союз русинів і українців, а липовлянські лемки та галичани-українці мають своїх представників у цьому органі. Під час вітчизняної війни, точніше у 1922 році, в Липовлянах засновано Культурно-просвітницьке товариство українців “Карпати”, а сьогодні це товариство разом з греко-католицькою церквою є головним осередком духовного, культурного, освітнього життя лемків українців. Це товариство переросло у одне з найкращих товариств Союзу Русинів та Українців Республіки Хорватія. З гордістю наголошуємо, що сьогодні велика кількість лемків українців, це працьовиті, освічені і поважні громадяни Республіки Хорватія, які своєю роботою та знаннями вплили до хорватського суспільства, вносячи свій вклад у розвиток молодого незалежного сучасного держави Хорватії.

Союз русинів-українців Хорватії і СФУЛО

Прямі контакти русинів-українців Хорватії зі Світовою лемківською організацією почали розвиватися 10 років тому. На Фестивалі культури русинів-українців Словацької Республіки у Свиднику у 1991 році представники Союзу русинів-українців Республіки Хорватія вперше зустрілися з представниками Об'єднання лемків Польщі. Подальші зустрічі переросли в плідну та конструктивну співпрацю наших центральних органів, як і постійні концерти наших аматорських культурно-мистецьких ансамблів на центральній маніфестації культури “Лемківська ватра”, що приймало все ширші форми. Треба згадати і добру співпрацю з Об'єднанням українців Польщі та високий рівень встановлених контактів між представни-

ками наших та ваших організацій під час проведення двох світових форумів українців, що відбулися в Києві у 1992 та 1997 роках. Особливо слід наголосити на співпраці під час роботи Європейського конгресу українців, до якої протягом останніх років разом з українськими західноєвропейськими організаціями активно залучилися і русинсько-українські організації Центральної Європи, в першу чергу українські організації з Словащини, Чехії, Угорщини, Хорватії та Польщі, а пізніше і подібні організації з Югославії та Боснії і Герцеговини. З великим задоволенням згадую, як під час святкування 50-ої річниці Європейського конгресу українців у 1999 році, на одній дуже успішній конференції в Будапешті зібралася українська молодь з двадцяти європейських країн і цією нагодою було розглянуто всю проблематику та перспективи молодого українського покоління на порозі третього тисячоліття. Разом з тим вирізняю також присутність наших представників на центральній культурній маніфестації русинів і українців Хорватії, перебування делегації русинів і українців Хорватії у Польщі. Безцінно вагомими були і зустрічі у Словащині під час проведення Фестивалю культури русинів-українців Словацької Республіки у Свиднику.

Вірю, що такі зустрічі та налагодження співпраці між українськими організаціями Європи та поза її межами, в певний спосіб ініційовано нами самими, проте, з іншого боку, величезну роль відіграє і наша прабатьківщина Україна, яка змогла встановити плідний зв'язок з країнами, у яких ми живемо і працюємо, а своєю безпосередньою участю разом з усіма нами підняла співробітництво на відповідний рівень з метою протистояння асиміляції та захисту прав і свобод нас, українців діаспори та тих, хто проживає на етнічно українських територіях, сьогоднішніх територіях української автохтонної популяції.

* * *

Оце лише кілька коротких рис про нас, русинів-українців Хорватії, про наших хорватських лемків-українців. Іншою нагодою ми зможемо розказати більше, а вірю, що для цього

ДУМКИ З ПРИВОДУ ПРОМОВИ ОТЦЯ С. ДЗЮБИНИ У ПИКУЛИЧАХ

У липні 2000 р. у Пикуличах, що біля Перемишля, о. мітрат Стефан Дзюбина на цвинтарі Української Галицької Армії, під час перespoховання 28 членів українського резистансу — УПА, що унали у бою під Бірчою 1946 р. і одночасно 19 українців, що били розстріляні польським “UB” (Служба Безпеки) у Ліпні 1947 р., виголосив патріотичну промову, яка викликала у польській пресі гостру критику та осудження. Під час цих перепохоронних церемоній підійшла якась жінка до о. Дзюбини і представилась, що є кореспонденткою телебачення, неподавши свого прізвища і поставила питання: “Z jakiej to bandy byli ci, których dziś chowamy?” (З якої банди були ці, яких сьогодні ховаємо?). Тут коментарі зайві, а це не могло залишитись без впливу на о. Дзюбину. “Gazeta Wyborcza” твердить, що о. Дзюбина був би це все сказав, що сказав і без запитання кореспондентки.

Слід підкреслити, що у промові о. Дзюбини, яку виголосив на цвинтарі у Пикуличах, не було сказано жодної неправди. До речі, о. Дзюбина був в'язнем відомого табору смерті у Явожно і написав спогади. У промові о. Дзюбини, яка викликала великий шум не було нічого особливого нового, що було написано у спога-

будуть як різні можливості, так і сприятливий для цього час.

Вітаю всі організації, включені до Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань, вітаю існування центральної організації, метою та завданням якої є вивчення цілої проблематики представників свого народу, розкиданого по цілому світу, та пошук найкращого шляху збереження національної та культурної цілісності, організації, яка підтримує інтеграцію своїх представників до товариства країн, в яких проживає, водночас борячись проти асиміляції та гетоїзації, розвиваючи та покращуючи відносини з країною своїх предків, прабатьківщиною Україною.

Славко Бурда,
Загреб, Хорватія

дах. Після короткого часу урочистостей у Пикуличах о. Дзюбина дав інтерв'ю польському тижневику “Angora”, яке з'явилося під назвою “Za Wolną Ukrainę” у числі 31, за 4 серпня 2000 р. На поміщене інтерв'ю з'явився у цій же самій газеті відгук, у числі 33, якогось аноніма, що підписався “Kazimierz”, який заперечив майже всі незаперечні факти о. Дзюбини. Мабуть було більше відгуків. На цю саму тему з'явився репортаж Pawła Smoleńskiego (Павла Смоленського) під назвою: “Miało być cicho i spokojnie” (Мало бути тихо і спокійно) у газеті “Gazeta Wyborcza”, за суботу-неділю 2-3 вересня 2000 р. Сам заголовок є ітригуючий, бо мало бути “тихо і спокійно”, а з того випливає, що так не було! Таж о. Дзюбина виголосив спокійну промову, називав незаперечні факти, нікого не закликав до революції, до бунту, говорив у дусі згоди між нашими великими народами. На це автор репортажу М. Смоленські “Sposób pojednania zaproponowany przez księdza bardzo boli” (Запропонований спосіб поєднання отцем дуже болить).

В українській мові є така пословиця — “правда в очі коле”. Так воно виходить з польської сторони. Слухати про ці страшні факти дуже болить, але їх пережити куди більше боліло. Та ж у ті часи польська дисидентська преса писала, що у Польщі можна було бути будь-яким чужинцем, але не українцем, бо українець це синонім бандита з ножем у зубах. На жаль, такий був і мабуть ще і сьогодні не набагато змінився синонім українця у очах деяких поляків. Кореспондентка, про яку згадано вище, є тільки потвердження того. Належить підкреслити, що кореспондентка не належить до пересічних жителів Польщі!

Як пише “Gazeta Wyborcza”, промова о. Дзюбини попала у руки посла Анджея Запаловського, який почувався до обов'язку її порозсилати з особистим супровідним листом до преси і державних чинників. Посол підкреслює, що пишучи супровідного листа не мав на думці якось надокучити українцям. Його бажанням

було, щоб уряд застановився над політикою меншости у Польщі. Згідно з твердженням посла Запаловського, жителі Перемишля були особливо вражені, коли довідались, що живуть на землях силою забраних Україні. І посол каже — “Gdzie Rzym, gdzie Krym, gdzie w Przemyślu Ukraina? Tak mówi szowinista nawołujący do rewizji granic”. По перше, що посол повинен би взяти лекції історії і тоді не говорив би, де Рим, а де Крим... А по друге, о. Дзюбина тільки ствердив, що Перемишль — це древнє історичне українське місто, як незаперечний факт і не говорив про ревізію границь. До речі, деякі поляки ще по сьогодні говорять про Львів, Вільно, як польські міста, від того границі не змінились і вже мабуть не зміняться!

Посол Запаловскі, крім іншого згадав справу колишньої української катедри св. Івана Хрестителя у Перемишлі, ось його слова в українському перекладі: “Чи ж сьогоднішня ієрархія чину Кармелітів вже забула, як дволично у 1784 р. вимусили в цісаря Австро-Угорського касацію монастиря у Перемишлі? Чи вже не пам’ятають, що по загарбані при допомозі займанця того костюлу до цієї пори намагаються умовити цілий світ, що то їх катедра? Чи всі вже забули, що з того привласненого українцями костюлу від єпископа Коциловського виходили інструкції для “попів” цілої єпархії святити ножі “na Lachów”? Чи врешті геройська оборона того костюла горською вірних (повернення костюла українській спільноті був узгоднений з ієрархією Католицької Церкви, навіть на це спирався Пана — P.S.) у 1991 р. заініційоване нашим Товариством нічого Отця не навчило? Костюл оборонили, бо стояли на сторожі канонічного права і польської честі (honoru), чого не можна сказати про деяких ієрархів Костюлу католицького отуманених єпископом Іваном Мартиняком — брехун (kłamca) і провідний український шовініст”.

Ну, що ж, якщо справді так було, як пише посол Запаловскі, що українці підступом і силою привласнили собі церковну споруду і ні поляки, ні Кармеліти не протестували і немає жадних документів у цій справі. Але незаперечним фактом є, що між двома світовими війнами таки існувала вільна Польща, яка

керувала всіма державними справами, відбирала і нищила на Волині і Поліссі українські православні церкви, пам’ятки історії і що в той час забули відібрати “свою власність” у Перемишлі? Також немає жадних документів, щоб у той час висували свої претенсії Кармеліти? Виглядає, що “оборонці канонічного права та польської честі”, як також чин Кармелітів разом терпеливо чекали на прихід комуністів, які викинули українців з катедри св. Івана Хрестителя і ліквідували Українську Католицьку Церкву, передавши чиніві Кармелітів. На жаль, така оборона польської честі і така християнська любов чину Кармелітів ні польському народові, ні Церкві користі не приносить.

При цьому варто пригадати, коли Святіший Отець Іван-Павло II, будучи у Перемишлі у 1991 році й бажав відвідати катедру св. Івана Хрестителя і чин Кармелітів, як і героїчні оборонці (це не була горстка), гордо обороняючи, не впустили Папу Івана-Павла II до катедри. Це був легко кажучи, маленький дуже неприємний скандальчик. Ну, що ж, по-геройськи обороняли польську честь! За цю геройську оборону чин Кармелітів одержав з Апостольської Столиці пошту... Може було б краще не згадувати справи катедри у Перемишлі.

Не знаю, чи добре було Шановному Послові Запаловському так висловлюватись про Владику Йосифата Коциловського, який загинув у застінках КДБ, як ісповідник віри за Христову Церкву і який не закликав і не святив ножів на ляхів. З одної сторони Шановний Посол обурюється на о. Дзюбину за його промову, у якій є незаперечні факти, а в той час сам пише неправду і ображає Митрополита Івана Мартиняка, називаючи його “брехуном”.

Цікаво було прочитати у завважсннях Посла, про те, що у Перемишлі вже зникли таблиці з шибиницями тризуба, зникли образливі антиукраїнські написи, що все йде до кращого. Дав би Бог, щоб так було. Ось, тількищо, редакція одержала фотографію з таблиці, яка вміщена минулого року, не у якомусь політичному домі, але у катедральному храмі Варшави і це сталось напередодні візиту президента України Леоніда Кучми. Таблиця з чорного мармуру уміщена на стіні по правій стороні зараз при вході,

на якій золотими буквами написано:

RAMIĘCI POŁAKÓW
POMORDOWANYCH W PONAD 2000 MIEJSCOWOŚCI
WOŁYNIA I KRESÓW POŁUDNIOWO-WSCHODNICH R.P.
W LATACH 1939-1947
PRZEZ NACJONALISTÓW UKRAIŃSKICH OUN-UPA
Z MODLITWĄ ABY NACJONALIZM NIE WIÓDEŁ DO
ZBRODNI
RODACY ANNO DOMINI 1999

Текст, що є на таблиці передаємо в українському перекладі: “Пам’яті поляків помордованих у понад 2000 місцевостях Волині й південно-східних окраїн Р.П. (Річи Посполитої) у роках 1939-1947 українськими націоналістами ОУН-УПА з молитвою, щоб націоналізм не вів до злочинства. Земляки Anno Domini 1999”.

Дивно і незрозуміло, як польська церковна влада та ще у теперішній час, дозволяє на такі антиукраїнські таблиці й її уміщувати на стіні столичного храму? Як це все виглядає у світлі реакцій на промову о. Дзюбини? Як виглядає польське — просимо прощення і прощаємо? Варто пам’ятати, що український народ довгі століття боровся за свою свободу і незалежність. Той, що себе обороняє не має можливості вибору, рятуючись вживає засобів, які йому доступні. На жаль, поляки до цих питань, так не підходять. До речі, поляки все були у позиції сили і вживали її безправно жорстоко. Визнають рацію свого існування і правдою є тільки те, що самі визнають за правду. На жаль, для поляків ще по сьогодні залишився незмінний синонім українця, як бандита з ножом у зубах. Найвищий час, щоб цей синонім українця в очах польського суспільства змінився.

На маргінесі, варто згадати велику людину, унікальну особистість, ерудита і неперевершеного редактора польського журналу “Kultura” Єжего Гедройца, який недавно помер. Це велика втрата. Він мав правильні погляди щодо українсько-польських відносин. Напевно було б корисно, якщо поляки читали б його праці на ці теми, це допомогло б бачити не тільки себе, але й інших. Не зашкодило б подумати, чому члени АК (Армії Крайової) є героями, а УПА є бандитами, а одні й другі боролись за незалежність своїх народів і своїх батьківщин.

Можна було б багато ще писати і виписувати залеглі історичні рахунки, українці поля-

Михайло Якубовський

НАРОДИВСЯ НАМ СПАСИТЕЛЬ

Земля кругом снігом вкрита,
вітер свище в коминах,
народився нам Спаситель,
нова зродилась коляда.

Злая сила вщухла в світі,
прилягла аж до землі,
радуйтеся усі люди,
Бог відпустить нам гріхи.

Як будемо жити в згоді,
прославлятимем Христа,
жити по законах Божих,
нині, завтра і щодня.

Молитвами починати
з молитвами спати йти.
Пам’ятайте про це браття!
Пам’ятайте і сестри!

Нині подія велика:
народився нам Христос
там на сході, в Вифлеємі
сталось чудо із чудес!

1998

Із збірки “Серце розірване на вижинах сучасності”, 2000 р.

кам і навпаки поляки українцям, але це, не багато приносить користи. Сьогодні існують незалежна Польща і незалежна Україна. На протязі історії ми пробували багато чого і без успіху. Не треба повторювати практики минулого, яка нічого доброго не дала. Хочемо ми того чи ні, ми були, є і залишимося сусідами. Тому варто раз поспробувати з сусідами жити у згоді, налагодити добросусідські відносини і на цьому скористають і поляки, і українці. Попробуймо, це варте зусиль. Тоді напевно і промова о. мітрата Степана Дзюбини буде мати інші, не ворожі виміри.

Микола Галів

(Передруковано з журналу “Патріярхат”, ч. 11, 2000)

ГАРЯЧІ ЗВУКИ НЕЗАБУТНІХ ДНІВ

В рядах УПА: збірка споминів колишніх вояків УПА за теренів Лемківщини й Перемищини. Том II. Ред. Микола Дупляк. Нью-Йорк: Видання Товариства Вояків УПА в США, 1999. 604 стор.

Книга “В рядах УПА” появилась в Нью-Йорку наприкінці 1999 року. Вона є не лише черговою цінною історичною пам’яткою, але також добрим прикладом і цінною наукою для молодшого покоління, як треба боротися з ворогами України. Це видання є доповненням до першої збірки спогадів вояків УПА, не позначеної першим томом, що вийшла також в Нью-Йорку, в 1957 році. Редакторами цієї збірки були д-р Петро Мірчук і В’ячеслав Давиденко.

З уваги на те, що роки визвольної боротьби УПА під час і після Другої світової війни творять окрему добу в історії України, Головна Управа Товариства Вояків УПА ім. ген.-хор. Романа Шухевича — Тараса Чупринки в США рішила видати другий том, до якого увійшли спогади, що вже були написані, але ще не готові до друку в 1957 році та спогади, які ще тоді писали вояки. Йшлося про те, щоб якнайкраще охопити все зусилля визвольної боротьби на всіх теренах України.

Спогади другого тому з доручення Головної Управи Товариства Вояків УПА зібрав і упорядкував Мирон Мицьо — “Дух”, а зредагував їх Микола Дупляк.

Рецензована книга складається зі звернення від Головної Управи Товариства Вояків УПА, “Передмови” Миколи Дупляка та п’ятох частин: “Повстанські Свят-Вечори й Різдво”, “У 50-ту річницю зловісної акції “Вісла””, “Повстанські Великодні”, “Лемківщина й Перемищина в боротьбі за волю України” та “На службі народові”. Видання має також два цінні покажчики: іменний і географічний.

Книга написана в глибокому переконанні, що людина повинна обов’язково знати своє минуле, бо хто знає своє минуле, може легко зрозуміти теперішнє та передбачити майбутнє.

Про УПА написано вже багато наукових і спогадних праць, але пізнання цього явища

залишається невичерпним і складним. У ньому переплітається героїчне і трагічне.

Іншим важливим фактором, що забезпечував УПА швидку і відносно безболісну еволюцію було те, що повстанський рух розвивався на широкій національно-суспільній базі, що постійно оновлювалася і динамічно змінювалася.

Школу УПА пройшли тисячі молодих патріотів-членів і нечленів ОУН різних категорій населення українських земель, насамперед селянства. Уклад життя цієї військової форми, пов’язаний з постійним переміщенням, ламав у колишніх селян традиційні стереотипи, формував у них якісно нове світобачення, що ґрунтувалося не лише на суспільній практиці окремого села, а на прикладах всеукраїнського масштабу. Людина, яка довгий час перебувала у загонах УПА, залишала її вже не звичайним дрібним громадянином, а людиною, збагаченою життєвим досвідом якісного нового рівня.

Книга відкривається портретом Степана Бандери, голови ОУН. На зворотному боці сторінки — портрет Тараса Чупринки (Романа Шухевича), головного командира УПА.

До УПА, за час його існування, завжди рвалися молоді хлопці і дівчата. “Після 1945 року, до УПА приймали, — пише “Деркач” у спогаді “Мое бойове хрещення в партизанці”, — тільки добровольців, які наполегливо напрошувалися на невігоди, серед яких живуть усі члени підпільної боротьби, включно з їхнім найвищим командуванням та УГВР. Приймали тільки тих, — продовжує автор, — для яких нерівна боротьба з усіма ворогами України і готовість жертвувати своє життя в обороні рідного краю, була остаточною метою їхньої дії і їхнього життя”.

Тільки після лікарського огляду, під точним контролем сотенного вишкільника та бунчужного відбувалося військове навчання. “Щоб, однак, дати воякові максимум знання, щоб він став повновартісним вояком у дуже короткий

час, — продовжує “Деркач”, — треба було “дати йому в шкіру”, — а це на нашій шкірі ми болюче відчули”.

День був погідний, мовчазний, ліс, як усе, не зраджував своїх таємниць і здавалося, що ще один день проминає спокійно... Нараз, відзначає “Деркач”, загуділи кулеметні потстріли. “Ліве крило поляків було вже в лісі і почався справжній бій. Тим часом рій під командою Палія зайняв другий край лісу, куди поляки не встигли ще дійти. Тим повстанцям пощастило привітати ворога на відкритому терені. Ворог відразу відступив. Відігнавши ворога та позбавивши його спроби поновного наступу, рій Палія пішов у фланговий наступ. Заскочені поляки були змушені до панічного відвороту”.

На полі цього першого бою поляки мали 14 вбитих, 12 важкораних, 11 легкораних, яких вони встигли забрати з собою. Тим часом повстанці здобули один кулемет, 26 рушниць і більше гранат і амуніції, ніж вони самі вистріляли. Але зі сторони УПА загинув ройовий Граб, якого поляки пришили чергою з автомата.

Це був перший бій новобранця, що народився та зріс на Лемківщині на підніжжі широковідомої між повстанцями гори Хрищатої, або “Київ”, в селі Довжиця Сяніцького повіту. Скромна освіта новобранця обмежила йому спроможність красномовно описати його перебування в УПА.

На полі бою юнак відчув себе вояком УПА. Його початок в УПА був щасливий, він навіть заслужив на призначення від ройового за відвагу, в яку він перед тим не вірив. Основне те, він позбувся страху й хвилювання при перших пострілах, хоч, правду кажучи, це прийшлося йому нелегко.

Таких розповідей у книзі чимало. Всі вони змальовані переконливо з добрим знанням військової справи, до гарячих боїв включно.

Зміст книги відкривається різдвяними святкуваннями. У спогаді Н. С. “Свят-Вечір на Лемківщині”, авторка розповідає про завдання зв’язкової, яка розносить пошту. Мороз був ду-

Група УПА на Лемківщині в 1946 р.

же сильний, до того дув такий вітер, що дух запарало, а авторка пробиралася з поштою до місця призначення. Виконавши своє завдання, вона з трудом добралася під вечір до села Вислік Горішний. Змучена дорогою і традиційним постом, Н. С. Присіла в затишному місці, щоб трохи відпочити. Але тут огорнув її страх, що може заснути і замерзнути. Вона подалася до хати одної бідної родини. Тут її гарно прийняли і вона провела з родиною Свят-Вечір. Вночі бідну хатину несподівано оточили поляки з криком “отвожиць”. Авторка, боса й незодягнена, зі страху заховалася в ямці в хижині, а господар покрив її ще дошками і поставив зверху глечик з молоком. Розлючені поляки, обшукавши кімнату, ввірвалися до хижки, де авторка дрижала в ямці, скручена, як їжак у клубок. “Вони кололи багнетами стіни і долівку хижки... і я не знаю, — пише Н. С., — чи то Боже Дитятко мене охоронило, чи того півлітра молока, що стояло на дощинках, що мене прикривали”.

По відході розлючених польських бандитів, дівчина, окутавшись тільки коцом і в черевиках, бо господар так сховав її одяг, що не міг у поспіху його знайти, добігла до недалекої річки Вислік і тут заховавшись під обривом, просиділа під коцом і снігом решту ночі.

Так трагічно святкувала Свят-Вечір національно свідомо українка “на замордованій, пограбованій і спаленій польськими зайдами

українській лемківській землі”.

Для змалювання повної картини польських знущань, відзначимо ще один, але тим разом “Кривавий Свят-Вечір”, що його пережив і описав Володимир Гулькевич — “Рубач”. “Хоч земля, — пише автор, — вже була вкрита тонкою верстовою снігу і бували приморозки, початки зими 1945-46 р. вказували на те, що ця пора року буде порівняно легкою”. Автор зі своїм роєм завершував будову криївки в лісі, що була призначена на шпиталик. А тут у сам Свят-Вечір прийшов наказ, про вимарш у повному бойовому виряді.

Відділ УПА, перетинаючи яри і потоки, пішов до границі поміж грушівським і улюцьким. Тут вояки почули стрілянину в їхньому напрямі та побачили над лісом хмари чорного диму. Це горіли хати українського села Улюч, що втішалося славою багатого і свідомого українського осередку. У селі були дві церкви — одна мурована, а друга старенька, побудована ще в 1552 році. Була тут читальня “Просвіта” з великою бібліотекою, народна школа та два великі млини. З Улюча, до річч, походив О. Вербицький, композитор нашого національного гімну “Ще не вмерла Україна”.

Підійшовши під село, сотенний Орський негайно вислав розвідку, яка, повернувшись донесла, що по полудні на присілок Крайники несподівано наскочив відділ польського війська, що був частиною так званого “батальйону сьмерці”, яким командував відомий садист-бандит Міхельські.

З відділом УПА перебував тоді курінний “Коник”, який тут же зарядив збірку сотні і промовив до війська: “Чи можемо дарувати ворогові ту страшну кривду, оці згорища та пролиту невинну кров наших братів і сестер”? У повітрі пронеслося грімке “ні”, що вирвалося із груди сотні вояків УПА.

“Щоб відплатити ворогові за цей новий злочин, — продовжував командир Коник, — цієї ночі зробимо наступ на вороже кубло — містечко Бірчу! Акцію переведемо спільно з сотенними Бурлакою, Ластівкою і Яром, які вже маршують туди зі своїми відділами”!

Вояки майже бігли, щоб добратися на час до мети. “Не зважаючи на великі сили ворога та на несприятливі обставини наступу на укріплені ворожі позиції, — пише “Рубач”, — ми пішли в наступ з жадобою помсти. В ту ніч народження Божого Сина, в Бірчі зчинилося справжнє пекло.

Хоч наступ не був вповні успішним, — продовжує автор, — бо ми самі зазнали тяж болючих втрат через загибель легендарного полковника Коника й сотенного Орського та ще кількох стрільців, все таки ми завдали ворогові дошкульних ударів і великих втрат. Ми спалили всі будівлі на південно-західній стороні міста, два харчові й один військовий магазин з одягом, а найважливіше — знищили два оборонні бункери і всю їхню залого”.

Таке страшне й криваве Різдво Христо-ве пережила Лемківщина в січні 1946 року. Замість радісних співів на честь новонародженого Спасителя, лунали роздираючий серце плач й заупокійне “Вічна пам’ять” по замордованих ляхами батьках, матерях, сестрах, братах та дітях.

Треба щиро сказати, що Західний світ зовсім не цікавився нашою долею. Український Нарід був цілком осамітнений у жорстокій боротьбі за право жити свобідно на власній землі. “Його єдиною обороною, — пише “Рубач”, — була здана на власні сили і засоби Українська Повстанська Армія і збройне підпілля”.

Володимир Жила

Закінчення в наступному числі.

ЗНАЙОМТЕСЬ ІЗ ЖИТТЯМ І БОРОТЬБОЮ ВОЯКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ!

“В РЯДАХ УПА”

(Том II, Збірка споминів колишніх вояків УПА з теренів Лемківщини й Перемищини.)

Придбайте цю книжку для себе і своїх рідних. Ціна: 25 дол. плюс 3 дол. з пересилкою. Замовлення шліть на адресу:

ODLWU, Inc.

P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011

(Чеки просимо виписувати на ODLWU.)

*Крайова Управа Організації Оборони Лемківщини в Америці складає щиру подяку бувшому президентові Українського Конгресового Комітету Америки **д-рові Аскольдові Лозинському** за його дружню співпрацю в минулих каденціях, а зокрема під час відзначень сумних роковин 50-річчя акції “Вісла” у 1997 році.*

*Новообраному президентові УККА, **Михайлові Савків**, бажаємо багато сил, витривалости та успіхів у його праці для добра України і української громади у США та рівночасно запевняємо нашу повну підтримку та співпрацю.*

Екзекутива КУ ООЛ

В ЧІКАГО ВЕЛИЧАВО ПРОЙШОВ XVIII КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ АМЕРИКИ

XVIII Конгрес Українців Америки, що відбувався в днях 13—15 жовтня 2000 р. в готелі Marriott O'Hare в Чикаго, Іл. при участі б. 200 делегатів відкрив Орест Бараник, голова Відділу УККА в Чикаго, який був господарем Конгресу.

Відтак молитву провів владики Всеволод (Українська Православна Церква) та благословення-привітання найвищому форумі українського зорганізованого життя в США склав о. Іван Кротець (Українська Католицька Церква свв. Володимира і Ольги).

Д-р Аскольд Лозинський офіційно відкрив XVIII Конгрес Українців Америки, привітав делегатів, які заступляли відділи УККА від східного до західного побережжя Америки. Він вказав на вагомість Конгресу, що відбувається напередодні 10-ої річниці незалежності України — для членства УККА, української громади в США і українського народу на рідних землях.

До Почесної Президії попрошено владику Всеволода, о. І. Кротець, міністра праці і соціальних забезпечень Івана Соханя, консуля Бориса Базилевського, посла України у США д-ра Константина Грищенка, голову Союзу Українок України Атену Пашко та представника Народного Руху України Дмитра Пономарчука.

На голову Ділової Президії XVIII Конгресу Українців Америки обрано Бориса Потапенка, секретарями Мирона Луцака, Марію

Дупляк (україномовні) та Павла Баднерівського (англомовний).

Делегати одногосно схвалили пропований 3-денний порядок нарад. Відтак проголошено особовий склад Номінаційної комісії та Статутувої комісії.

XVIII Конгрес покликав ділові комісії: фінансову, організаційну, виховну, ветеранську, зовнішньої діяльності, допомоги Україні, студентства і молоді, резолюційну, суспільно-політичну та мандатно-верифікаційну.

Далі слідували звіти членів Крайової Екзекутиви та голів Крайових Рад і Комісій: Євгена Івашкова — екзекутивного заст. президента, Ігора Смолія — голови Крайової Ради УККА, Мирона Луцака — референта збірки УНФ, Михайла Савкова — директора бюро УНІС, Івана Буртика — голови Ради Оборони і Допомоги Українцям, Тамари Галло — директора канцелярії УККА в Нью Йорку, Івана Телюка — голови комісії мільйонного фонду, Марії Дупляк — голови комісії для справ членства, Євгена Федоренка — голови Шкільної Ради УККА. Мирон Луцак зачитав фінансовий звіт (опрацьований Михайлом Шпонтаком), а відтак привіт від українських американських ветеранів склав майор Роман Голяш. Підсумком діяльності Крайової Екзекутиви був звіт президента УККА д-ра Аскольда Лозинського (його дуже детальний звіт знайшов місце на 52 сторінках конгресової книжки).

За Контрольну комісію звітував Ярослав

лав Федун, а д-р Юліян Куляс, за Громадський Суд.

В дискусії делегати порушили багато актуальних питань, як закуп дому для бюро УНІС у Вашингтоні, справи новоприбулих з України, організаційні справи тощо. Пояснення чи відповіді на порушені справи давав сам президент УККА або референти КЕ. Удільненням абсолюторії (з признанням) керівним органам УККА закрито перший день нарад Конгресу.

В суботу працювали покликані конгресові комісії та проводилась праця у панелях: "Ваш голос у Вашингтоні" (модератор Михайло Савків), "Четверта хвиля" (модератор Микола Мегець), "Справи ветеранів" (модератор Роман Голяш), "Допомога українцям" (модератор Роксоляна Лозинська), "Активізація студентства і молоді" (модератор Йосиф Сабір), "Школа українознавства і українська мова в ХХІ столітті" (модератор Надія Хойнацька).

Ввечорі того ж дня відбувся конгресовий бенкет з участю представників американського політичного світу, українського дипломатичного корпусу, гостей з України та чисельної чикагівської української громади. В традицію увійшли вже відзначення осіб, що невтомно працювали довгі роки для кращого майбутнього України чи української громади. Під час ХVІІІ Конгресу Українців Америки найвище відзначення УККА — Шевченківську Грамоту Волі надано Наталі Шухевич, дружині головного командира УПА, св. п. Романа Шухевича — Тараса Чупринки, та Атені Пашко, дружині борця за волю України В'ячеслава Чорновола та 9 членам українсько-американської громади за їхню довголітню і віддану працю в системі Українського Конгресового Комітету Америки.

В неділю вранці єпископ Михайл в сослужені священників відправив Службу Божу, а відтак продовжувались пленарні наради Конгресу.

Заки приступлено до звітів конгресових комісій, однохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять св. п. Степана Бандери, якого 41-ша річниця трагічної смерті якраз припадала того дня.

На внесок Номінаційної комісії одноголосно обрано нові керівні органи Українського Конгресового Комітету Америки з Михайлом Савковим мол. у проводі.

За резолюційну комісію звітував д-р М. Харкевич. Після дискусії рішено спеціальній комісії зредагувати та підготувати резолюції для публікації.

Новообраний президент УККА Михайло Савків, мол. у своєму слові щиро подякував делегатам за довір'я, вказав на довголітню, бо вже 60-ти літню історію УККА та важливу роль, якою є наше представництво у Вашингтоні. Закликав до тісної співпраці всіх членів Екзекутиви, та підтримки дій УККА цілою українською громадою.

На пропозицію новообраного президента, повстанням з місць та бурхливими оплесками делегати подяку-

вали уступаючому президентові Українського Конгресового Комітету Америки, д-рові Аскольдові Лозинському за його довголітню, віддану працю для УККА.

Могутнім українським національним славнем закрито ХVІІІ Конгрес Українців Америки.

На закінчення хочу підкреслити, що Організація Оборони Лемківщини в Америці кожночасно висилає своїх представників на всеукраїнський конгрес. На цьому конгресі делегатами були: Zenko Галькович і Марійка

РЕЗОЛЮЦІЇ В ОБОРОНІ ПРАВ ДЕПОРТОВАНИХ УКРАЇНЦІВ

ХVІІІ Конгрес Українців Америки висловлює жаль, що досьгодні, демократична влада Польщі не осудила ганебну акцію "Вісла". Уряд Польщі не прагне хоч частково виправити кривд, що були заподіяні українцям Польщі. ХVІІІ Конгрес закликає все українське громадянство України, США та всього світу продовжувати акції звернень і протестів до урядів Польщі, України та міжнародних організацій в справі засудження польським сеймом акції "Вісла" та ліквідації її наслідків.

Рівночасно, ХVІІІ Конгрес Українців Америки звертається до уряду України вжити заходів для надання українським вигнанцям із Лемківщини і Холмщини статусу депортованих.

ДОПОМОЖІМ ВІДБУДУВАТИ ЦЕРКВУ СВ. НОРБЕРТА В КРАКОВІ

ЗВЕРНЕННЯ ДО УСІХ ЛЮДЕЙ ДОБРОЇ ВОЛІ

Українська греко-католицька громада Кракова після 51 років знов може молитися у своєму храмі. В жовтні 1998 р. їй було віддано церкву св. Норберта.

Краків свого часу був одним з найбільших осередків українського релігійного та культурного життя у Польщі. Злам XIX і XX століття це найбільш знаменитий період в історії греко-католицької парохії цього міста. Тут перед війною молилися наші визначні патріоти і діячі, професори Ягельонського Університету: поет Богдан Лепкий, проф. І. Зілінський, доцент Д. Горняткевич, доцент В. Кубійович, прокуратор Шухевич, воєвідський доктор Я. Воевідка, радник С. Добрянський та численні українські студенти з Галичини. У 1940-вих роках Краків – а особливо церква св. Норберта – був осередком української еміграції, інтелігенції та національного руху. Можна згадати, що у цьому храмі у 1940 р. вінчався Степан Бандера (провідник ОУН) з п. Ярославою, дочкою отця Василя Опарівського. Парохами краківського храму були визначні українські священники які занимали професорські посади, а декотрі були ректорами Ягельонського Університету.

Церква св. Норберта втрималась як осередок релігійного життя до 1947 р. Саме у згаданому році у часі богослуження було арештовано тодішнього пароха о. С. Граба з усіма присутніми парохіянами яких передано у руки НКВД. Святиню УБ віддало римо-католицьким монахам – отцям Салетинам. Вище згадані монахи користувались нашою церквою та будинками до жовтня 1998 р. В рамках адаптації для потреб латинського обряду отці Салетини рішилися розібрати іконостас - один з найзнаменитніших у Європі. Ікони, які складали іконостас стали власністю Національного Музею. Їх переховували у Музеї Яна Матейка на вул. Флоріяньській. Монументальна конструкція яка становила невідемну частину іконостасу була зруйнована.

Після повернення до церкви св. Норберта українська спільнота живе плянами відповідного обладнання своєї святині. Повернення іконостасу вважається необхідним. Йдеться в головному про надання храмові східного характеру та привернення вигляду з-перед 1947 р.

Відбудова іконостасу Матейка на первісному місці в храмі св. Норберта є важливою подією не лише для української культури. Має воно велике значення для нашої історії, архітектури і мистецтва взагалі.

Звертаємося до бувших парохіян, студентів краківських шлїл, їхніх родин та усіх людей доброї волі, яким не байдужа доля нашої історії на чужині про щедрі датки на відбудову нашої святині.

о. митрат Михайло Фецюх, парох

Крайова Управа ООЛ в Америці прилучується до заклику о. пароха М. Фецюха та звертається до усього нашого членства та цілої української громади допомогти відновити нашу святиню у Кракові. Ваші пожертви просимо пересилати на адресу КУ ООЛ: ODLWU, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011

Чеки виписувати на ODLWU, Inc. з зазначенням "Краків".

Дупляк від Крайової Управи ООЛ, Стефан і Діяна Гованські від 2-го Відділу ООЛ в Йонкерс, Н.Й. та Степан Дупляк від 3-го Відділу ООЛ в Пассейку, Н. Дж. В конгресовому бенкеті взяв теж участь Ярослав Кравчишин, голова місцевого, 8-го Відділу ООЛ в Чікаго. Делегати ООЛ підготували відповідні резолюції відносно українців в Польщі а зокрема наслідків акції "Вісла", що відтак були включені у загаль-

ні резолюції Конгресу. До нововибраних керівних органів УККА увійшли: до Президії — Марійка Дупляк (секретар) та до Екзекутиви — Зенко Галькович (член). Під час Конгресу експонувалися праці о. д-ра Дмитра Блажейовського, який як раз персбував з кількатижневою візитою у США.

Марійка Дупляк

**ДО ШАНОВНИХ
ЧИТАЧІВ
І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
ЖУРНАЛУ
“ЛЕМКІВЩИНА”**

З кінцем листопада ц. р. Ви отримали 10 різдвяних карточок з надією, що Ви їх використаєте, пересилаючи святочні бажання своїм рідним, приятелям і знайомим.

Увесь дохід з продажу карток призначений на пресовий фонд нашого журналу, який неможливо видавати спираючись тільки на передплату.

Ми висилаємо велике число журналу даром в Україну, Польщу, Словаччину і Хорватію. Чисельні листи від читачів засвідчують, що “Лемківщину” радо вітають у своїх хатах.

Тому просимо Вашої підтримки. Належність за карточки просимо пересилати в залучених ковертах, на адресу адміністрації “Л.”, за що Вам щиро дякуємо! **Христос Рождається!**

Адміністрація “Л.”

Сердечно дякуємо!

Цією дорогою складаємо щирі подяки панам **Володимирові Кікта, Іванові Гресь, Степанові Дупляк і Петрові Русинко**, які зайнялися висилкою різдвяних карток нашим передплатникам. Бажаємо їм і їхнім родинам веселих Свят Різдва Христового та щасливого і здорового Нового Року!

Редакція і Адміністрація ж. “Лемківщина”

ВІСТІ ЗІ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ

КОМІСІЯ ДЛЯ СПРАВ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ

Підготовка меморандуму до Президента, уряду і Сейму Польщі у справі акції “Вісла”: В даний час Комісія продовжує збірку документів, які будуть долучені до цього меморандуму. Комісія введовзі розішле проєкт Меморандуму (5 ст.) і залучену документацію (понад 40 ст.) до розгляду. Маємо намір вислати меморандум до кінця року.

Допомога з апеляцією засудженого українця в Польщі, Маріяна Леха: На свого другого листа в цій справі до міністра Юстиції Польщі, пані Сухоцької, Комісія одержала коротку відповідь за підписом Войтеха Дзюбана, з Міністерства Справедливості (з датою 12 квітня 2000 р.), з зауваженням, що міністерство не може втручатися у справи,

які знаходяться в суді. Жодної реакції не отримано.

Перепоховання полеглих вояків УПА на цвинтарі в Пікуличах, біля Перемишля: Комісія одержала скаргу від Ольги Говери, доньки одного з полеглих вояків, що перепоховання відбулося спішно і без повідомлення членів родини, в тому числі її. У висліді, на прохання Комісії, був висланий лист до Президента Польщі А. Квасневського, за підписами президента СКУ — А. Лозинського і генерального секретаря СКУ — В. Педенка, висловлюючи застереження до способу, в яким справу перепоховань виконано.

За Обійником СКУ, ч. 10(23) жовтень 2000 р.

І ЗНОВ ЗУСТРІНУЛИСЯ НА ПІКНІКУ

*Організатори цьогорічного
пікніку. Перший справа —
Іван Гресь, голова.*

В традицію увійшло вже, що року (протягом останніх 18 літ) чотири відділи Організації Оборони Лемківщини східного побережжя (Пассейк, Картерет, Ірвінгтон, Джерзі Ситі) влаштовують літом фестини-пікніки. В перших роках вони відбувалися в Бавнд-Бруку на "Селі", та мали дійсно характер пікніків. Все приготувалось на дворі, гості — учасники пікніку забавлялись в старій залі (без столів і крісел). В мистецькій частині виступали наші діти з танцювальних ансамблів СУМ, були доповіді, навіть виступав Валентин Мороз у 80-их роках...

Сьогодні все змінилось. Ми стали "вигідними". Наші пікніки відбуваються в елегантному Домі Української Культури, в охолоджувальній залі. Навіть пані (і панове!) в кухні мають охолоджувальну систему. Ну, йдемо вперед.

Колишні, так багаті, мистецькі виступи заступила багата і велика льотерія. Також, на думку організаторів — це ж пікнік — отже зайві відчити, промови. Нарід хоче забавлятися.

Цьогорічний пікнік відбувся наприкінці серпня при великій участі членства ООЛ, прихильників та гостей з Нью Джерзі, Нью Йорку, Пенсильвані, Коннектикат та України і Лемківщини. Погода була вимріяна, хоч заповідали в попоудневих годинах дощ.

Фестин-пікнік відкрив та провадив імпрезою довголітній голова пікнікового комітету — Іван Гресь. Він привітав присутніх членів Крайової Управи, голів відділів ООЛ, гостей та всіх учасників. Наша імпреза завжди відбувається недалеко від нашого національного свята

Дня відновлення Незалежності України, 24 серпня. З цієї нагоди І. Гресь сказав коротке слово, в якому вказав на змагання українського народу за свою незалежність та побажав усім успіхів та наснаги в праці для добра нашої незалежної держави. Рівночасно сказав, що "Україна вільна, і її обов'язком є стати на захист своїх синів і дочок, що живуть поза теперішніми кордонами України, але на українських землях — на Лемківщині".

Щоб наш пікнік був вдалим, зорганізовано працювали: в кухні — члени 3-го відділу з Пассейку, при вступах — 5-ий відділ Ірвінгтон, за напитки дбали члени 7-го відділу з Джерзі-Ситі, які також зайнялися виграшкою, а 4-ий відділ задалегіть подбав про всі підготовчі справи (контракти, ліцензії, охорона тощо).

Вже втретє, для придбання фондів організатори влаштовують квиткову льотерію, на яку нагороди для "щасливців" дарують наші кредитівки. В тому році нагороди подарували: Кредитівка-Кліфтон — телевізор, Кредитівка у Джерзі Ситі — відео камеру та Кредитівка у Ньюарку — мікро-хвилову піч.

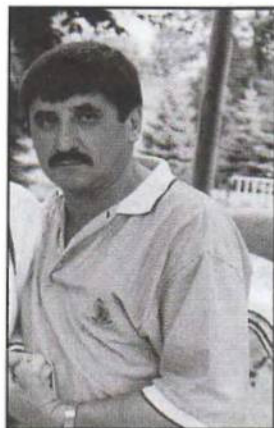
Гості забавлялись до пізної при звуках знаменитої оркестри "Відлуння". І може бавились би ще довше, але небо почорніло, наближалася злива. Тількищо, організатори встигли все почистити, як лив дощ. Але, мимо цього зливого дощу, гості і організатори верталися домів задоволені вдалою імпрезою, отже: до побачення за рік!

Марійка Дупляк

СВ. П. СТЕФАН ХОМИК

18 травня 2000 року, на 50-му році життя, несподівано упокоївся в Бозі довголітній член 2-го Відділу ООЛ в Йонкерсі, Н. Й., **Стефан Хомик**.

Покійний народився 19 лютого 1950 року в Польщі на "землях одзисканих", в Шпротаві, біля Зеленої Гори, куди в 1947 році з рідного села Рихвальд, горлицького повіту були переселені його батьки батьки — Іван і Анна (Пеціяк) Хомики.

В червні 1966 року родина Стефана прибула до США, де поселились в Гастінгс он Гадсон, Н. Й. Тут Стефан закінчив середню школу і вступив в армію, де в 1969-1971 р. здобув рангу сержанта під час війни у В'єтнамі. Повернувшись з армії, Стефан заприятелював Яніну-Анну Ворона, з котрою одружився 24 червня 1978 року в Українській Католицькій Церкві Св. Михаїла в Йонкерсі.

Покійний активно включився в суспільно-громадське і церковне життя української громади і слідами батьків вступив в ряди 2-го Відділу Організації Оборони Лемківщини в Йонкерсі, де був членом управи.

Покійний не забував про Лемківщину і часто відвідував рідну землю своїх батьків, красою котрої був захоплений усе життя. Часті мандрівки по батьківщині кілька разів робили його учасником Лемківської Ватри в Ждині.

Останні роки Стефан працював в транспортному відділі компанії Кока-Кола в Елсфорд, Н. Й.

Покійний залишив в смутку дружину Яніну-Анну Хомики (Ворона), дорогого батька Івана, двох братів — Михайла і Семана Хомиків, сестру Марію Хомики, тещу — Анну Ворона і дві братові — Даєну Кеннес і Марію Ворона, а також численну дальшу родину. Мама Анна Хомики (Пеціяк) померла в 1993 році.

Родина втратила улюбленого мужа, сина і брата, а громада — доброго друга, про котрого

пам'ятаймо у своїх молитвах.

Нехай привітна, хоч і не рідна земля Вашингтона буде йому легкою.

За управу 2-го Відділу ООЛ в Йонкерсі
Стефан Гованський.

Замість квітів на могилу покійного, на журнал "Лемківщина" пожертви склали:

по 20.00 дол. — Стефан Гованський, Юрій Ковальчик, Стефан Капітула, Павло Одомірок;

по 10.00 дол. — Володимир Уздейчик, Андрій Кащак;

5.00 дол. — Андрій Хомики.

В ПАМ'ЯТЬ СВ. П. ПЕТРА ДЛЯБОГИ

24 липня 1999 р., залишивши дочку і двох синів, відійшов у вічність **св. п. Петро Длябога**, «Грінченко».

Покійний народився 10 липня 1914 року в селі Березівка, повіт Лісько. Вступивши до УПА, від 1944 року був вістуном у сотні Громенка. Став районним господарником в Бескиді. З Польщі переїхав до США і поселився в Філядельфії.

Покійний цікавився співом, був членом місцевих хорів, а також диригентом при церкві Царя Христа в Філядельфії. Займався справами своєї рідної Лемківщини, помагаючи КУ ООЛ в різних допомогових акціях, був одним із засновників відділу ООЛ у Філядельфії.

Приятелі, земляки і друзі споминають свого друга у першу річницю його відходу у вічність.

Вічна Йому Пам'ять!

Іван Яворський

*Всім жертводавцям складаємо сердечну подяку,
а родинам Покійних висловлюємо щирі співчуття.*

Редакція "Лемківщини"

**ДО УВАГИ ЖЕРТВОДАВЦІВ
НА ПОВІНЬ У ГУРОВІ ПЛАВЕЦЬКОМУ**

На чисельні запити наших відділів щодо неповного списку жертводавців в осінньому числі "Лемківщини" відповідаємо, що редакція не отримала повного списку пожертв. Надіємось, що такий список буде виготовлений і з радістю його видрукуємо на сторінках нашого журналу.

Редакція

Згідно з журналістичною практикою, редакція приймає тільки оригінали статей чи дописів. Статті, які були вислані/надруковані в інших журналах чи часописах не будемо поміщувати.

Редакція не приймає матеріялів не підписаних авторами та застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Прислані матеріяли редакція не повертає.

Статті підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде поміщувати невічливих, образливих для кого-небудь висловів.

Передрук матеріялів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Адреса: "LEMKIVSHCHYNA" Magazine, P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

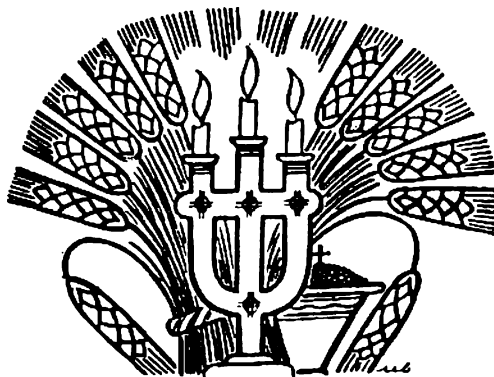
"LEMKIVSHCHYNA" Magazine is published quarterly by Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Subscription Rate, in the United States of America **\$12.00** per year (Bulk mail), in countries other than U.S., annual subscription is **\$16.00** in U.S. currency; single copy: **US \$3.00**.

Квартальник "ЛЕМКІВЩИНА" видає Організація Оборони Лемківщини в Америці.

Адреса: P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Річна передплата: в США **12.00 ам. дол.** звичайною поштою; в країнах поза межами США **16.00 ам. дол.** одно: ціна поодинокого числа **3.00 дол.**

Час біжить...

Чи ви відновили передплату на журнал "Лемківщина"?

Якщо ні, зробіть це сьогодні!

Time is running out on your subscription to "Lemkivshchyna" magazine...

To avoid any interruption in service, simply complete and mail the card below today.

ACT NOW!

Please start/continue my subscription to "Lemkivshchyna" magazine.

Enclosed is a check for \$_____ to cover my subscription for years _____.

NAME _____

ADDRESS _____

Return to "LEMKIVSHCHYNA"
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, NJ
PERMIT No. 937

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ	40.00 ам. дол.
(альбомний формат, тверда оправа)	
АННАЛИ, Ч. 4. Матеріали про Лемківщину	15.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 256 стор.)	
АННАЛИ, Ч. 5. Матеріали-документи про Лемківщину	20.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 256 стор.)	
Марія Остромира. ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ. Повість	10.00 ам. дол.
(тверда, кольорова оправа, 264 стор.)	
Т. і М. Лопаткевич. МАЛА САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЛЕМКІВЩИНИ.....	25.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 490 стор.)	
"1947". ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА.....	20.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 648 стор.)	
АКЦІЯ "ВІСЛА". ДОКУМЕНТИ.....	20.00 ам. дол.
(м'яка оправа, стор. 561)	
РІЗЬБАРСТВО ЛЕМКІВЩИНИ.	10.00 ам. дол.
(м'яка оправа, стор. 259)	

До замовлення просимо ласкаво додати 3.00 дол. (до кожної книжки) на покриття коштів пересилки.

Замовляти на адресу:

The Lemko Research Foundation, Inc.
P.O. Box 7
Clifton, New Jersey 07011

Published by Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc.
P.O. Box 7, Clifton, New Jersey 07011-0007 USA